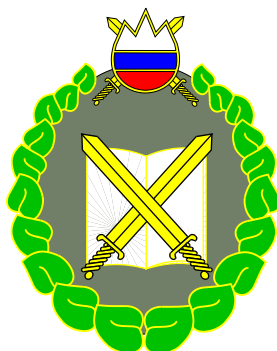

**ŠOLA ZA ČASTNIKE
22. GENERACIJA
SPECIALIZACIJA POMORSTVO**

ZAKLJUČNA NALOGA

SODOBNA ZAŠČITA POMORSKIH PRISTANIŠČ

Kandidat, slušatelj: desetnik Davor Žeželj

Mentor: poročnik bojne ladje Bogomir Tomažič

Ankaran, november 2011

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA OBRAMBO
Slovenska vojska
**Poveljstvo za doktrino, razvoj,
izobraževanje in usposabljanje**
Šola za častnike

Številka:

Datum:

ZAKLJUČNA NALOGA

SODOBNA ZAŠČITA POMORSKIH PRISTANIŠČ

Kandidat, slušatelj: desetnik Davor Žeželj

Mentor: poročnik bojne ladje Bogomir Tomažič

Ankaran, november 2011

KAZALO

POVZETEK	IV
RIASSUNTO	V
1 UVOD	1
1.1 IZHODIŠČE IN PREDSTAVITEV OBRAVNAVANE TEME	1
1.2 NAMENI TER STANJE RAZISKANOSTI	2
1.3 OPREDELITEV PREDMETA RAZISKOVANJA.....	2
1.4 METODE RAZISKOVANJA.....	3
1.5 PREDPOSTAVLJENE HIPOTEZE.....	3
1.6 CILJI DIPLOMSKE NALOGE.....	3
2 ZAŠČITA SIL	4
2.1 OPREDELITEV ZAŠČITE SIL V SLOVENSKI VOJSKI	4
2.2 DIREKTIVA O ZAŠČITI SIL V SLOVENSKI VOJSKI.....	5
2.2.1 Stopnje ogroženosti v Slovenski vojski	5
2.3 SOP O ZAŠČITI SIL 430. MORNARIŠKEGA DIVIZIONA.....	6
2.3.1 Koncept zaščite sil 430. Mornariškega diviziona (vsebina priloge A, SOP 1007).....	7
3 NATO STANDARDI NA PODROČJU VARNOSTI	9
3.1 AJP 3.14 DOKTRINA ZAŠČITE SIL ZVEZE NATO.....	9
3.2 DOKTRINA ZAŠČITE POMORSKIH SIL V PRISTANIŠČIH MTP-1(E) VOL I.....	10
3.3 DOKTRINA ZAŠČITE POMORSKIH SIL PROTI TERORISTIČNEMU DELOVANJU NWP 3-07.2 (REV.A)	11
3.4 DOKTRINA ZAŠČITE POMORSKIH SIL PROTI ASIMETRIČNIM GROŽNJAM V PRISTANIŠČIH IN SIDRIŠČIH (NATO CONFIDENTIAL) ATP 74 - STANAG 1468.....	11
4 NATO KLASIFIKACIJA OGROŽENOSTI POMORSKIH SIL	12
4.1 VRSTE OGROŽANJA POMORSKIH PRISTANIŠČ	12
5 VAROVANJE VOJAŠKIH POMORSKIH PRISTANIŠČ	14
5.1 ZAKONSKI PREDPISI REPUBLIKE SLOVENIJE NA PODROČJU VAROVANJA OBJEKTOV	14
5.2 NATO STANDARDI IZ PODROČJA VAROVANJA VOJAŠKIH OBJEKTOV	15
5.3 TEHNIČNO VAROVANJE VOJAŠKIH POMORSKIH PRISTANIŠČ TER OBJEKTOV.....	16
5.3.1 Sistemi podvodnih ovir	16
5.3.2 Sistemi oviranja plovnih poti	17
5.3.3 Sistemi za detekcijo podvodnega delovanja.....	18
5.3.4 Sistemi nadzora z brezpilotnimi ladjami.....	18
5.3.5 Sistemi nadzora z brezpilotnimi letali.....	19
5.3.6 Sistemi zaznavanja plovil.....	19
5.3.7 Sistemi video nadzora	20
5.3.8 Sistemi proti diverzantskega delovanja.....	20
5.4 FIZIČNO VAROVANJE VOJAŠKIH POMORSKIH PRISTANIŠČ.....	21
5.5 KOMBINACIJA TEHNIČNEGA IN FIZIČNEGA VAROVANJA	22
6 ZAKONSKE PODLAGE ZA DELOVANJE SLOVENSKE VOJNE MORNARICE	23
6.1 KAZENSKI ZAKONIK REPUBLIKE SLOVENIJE.....	23
6.2 ZAKON O OBRAMBI	23
6.3 POMORSKI ZAKONIK REPUBLIKE SLOVENIJE PZ- UPB2	24
6.4 PRAVICE DRŽAV V POSAMEZNIH MORSKIH PASOVIH PO UNCLOS III.....	24
6.4.1 Notranje morske vode	24

6.4.2	Teritorialno morje.....	25
6.4.3	Zunanji pas.....	25
7	SLOVENIJA KOT GOSTITELJICA DRUGIH POMORSKIH SIL	26
7.1	DOKTRINA ZVEZE NATO PRI IZVAJANJU ZAŠČITE TUJIH POMORSKIH SIL V ČASU GOSTOVANJA AJP 4.5	26
7.2	DOMAČE ZAKONSKE OMEJITVE IZVAJANJU ZAŠČITE TUJIH POMORSKIH SIL.....	26
8	PREDLOGI ZA UREDITEV PODROČJA ZAŠČITE SLOVENSКИH POMORSКИH SIL V PRISTANIŠČIH	28
8.1	UREDITEV PODROČJA VAROVANJA VOJNE MORNARICE SLOVENIJE.....	28
8.2	ZAKONSKO DODELJENA POOBLASTILA ZA DELOVANJE	29
9	ZAKLJUČEK.....	30
	LITERATURA	31
	VIRI	32
	KAZALO SLIK	33
	KAZALO TABEL.....	33
	IZJAVA O AVTORSTVU.....	34

POVZETEK

Zaključna naloga se nanaša na sodobno zaščito sil v pomorskih pristaniščih ter sidriščih doma in v tujini. Skozi zaključno nalogo bom predstavil različne vidike zaščite sil v pristaniščih. Na začetku naloga opredeljuje zaščito sil v Slovenski vojski, opredelitev samega pojma zaščite sil ter zakonodajo, na kateri zaščita sil temelji. V nadaljevanju so predstavljeni dokumenti severno atlantskega zavezništva zveze NATO, katere je Republika Slovenija z vstopom v zvezo NATO tudi sprejela. Predstavljena je zaščita sil po doktrini zveze NATO. Opisani so sodobni tehnološki dosežki za fizično ter tehnično varovanje pomorskih pristanišč. Predstavljene so prednosti obeh sistemov ter predlagan ustrezen kompromis. Poleg navedenih sistemov za zaščito pomorskih sil seveda ne gre pozabiti na mednarodne ter domače zakonske podlage, na katerih zaščita temelji. V nadaljevanju je izpostavljen vse pogostejši problem, ki ga srečujemo v Slovenski vojski, in sicer Slovenija kot gostiteljica tujih pomorskih sil. Gre za izredno občutljivo in perečo temo v novodobnem času, s katero se bo morala soočiti tudi Slovenija, bodisi pravno formalno kakor tudi logistično. Seveda so v nalogi pisani tudi praktični vidiki oziroma rešitev nekaterih zagat, v katerih se pogosto srečujejo posamezniki ob opravljanju službene dolžnosti na morju. Na koncu pa je v razmislek podana moja rešitev, ki bi zagotavljala celovito in primerno zaščito Slovenske mornarice doma in v tujini.

Ključne besede: zaščita pomorskih pristanišč, Slovenska vojna mornarica, MTP-1 (E) VOL I, sistemi tehničnega varovanja, zveza NATO, Pomorski zakonik, UNCLOS,

RIASSUNTO

Il compito finale si applica alla moderna protezione delle forze marittime nei porti e ancoraggi in patria e all'estero. Il mio scopo finale è presentare attraverso il compito i diversi aspetti della protezione delle forze marittime nei porti. All'inizio, il compito definisce la protezione delle forze dell'esercito Sloveno, la definizione del concetto di protezione delle forze militari e di leggi statali e internazionali, sulle quali si basano le forze militari. In seguito sono presentati i documenti della alleanza atlantica della NATO. Poiché la Repubblica di Slovenia fa parte della alleanza NATO, ha ereditato anche tutte le dottrine della NATO. Il compito descrive anche le conquiste tecnologiche della moderna protezione fisica e tecnica dei porti marittimi. Alla fine è proposto un compromesso adeguato dopo un'analisi dei vantaggi e delle debolezze di entrambi i sistemi. Oltre a questi modi di protezione delle forze marittime nazionali e internazionali, ovviamente non bisogna dimenticare le leggi internazionali, sulle quali sono basati i sistemi. Qui è esposto un problema serio, di fronte al quale si sono trovate le Forze marittime Slovene, ovvero quando si parla di ospitare le forze marittime straniere. In questo caso si tratta di una questione estremamente delicata nei tempi moderni, della quale dovrà rendersi conto anche la Slovenia, sia formalmente che logisticamente. Naturalmente, nel compito sono descritti anche gli aspetti pratici come risolvere alcuni dilemmi, nei quali sono sempre più frequentemente esposti diversi ufficialii eseguendo le proprie funzioni in mare. Alla fine è data in considerazione la mia soluzione, che fornirebbe la completa e adeguata tutela della Marina Slovena in patria e all'estero.

Parole chiave: protezione dei porti marittimi, Marina militare Slovena, MTP-1 (E), VOL I, sistemi di sicurezza tecnici, la NATO, il Codice Marittimo, UNCLOS

1 UVOD

Vojaško ladjevje igra pomembno vlogo v novodobnih vojaških operacijah. Ladijskih bitk, kot so se odvijale nekoč, danes praktično ne poznamo več. Sodobno vojaško ladjevje predstavlja pomemben dejavnik pri samem transportu ter podpori kopenskih sil. V modernem načinu vojskovanja si nobena država ne more zamisliti vojske brez pomorskih enot.

Tako je skozi čas ladjevje prevzelo pomembno vlogo pri reševanju konfliktnih situacij na različnih kriznih žariščih sveta.

Ravno zaradi pomembnosti vloge ladijskih sil je potrebno posebno skrb posvetiti zaščiti le teh nacionalnih simbolov, bodisi na misijah, kakor tudi v domačih pristaniščih.

Kot že omenjeno se je tehnika bojevanja v zadnjih letih zelo spremenila. V ospredje so pričele prihajati asimetrične oblike groženj, katere je zelo težko identificirati, še težje pa se je proti njim bojevati. V enaindvajsetem stoletju glavno grožnjo predstavlja terorizem.

Ravno zato je potrebno posvetiti veliko mero pozornosti zaščiti pomorskih pristanišč, ker so tu pomorske sile najbolj izpostavljene asimetričnim grožnjam.

Zaradi kompleksnosti vojaških pristanišč je ranljivost slednjih na teroristične napade največja. Potrebno se je zavedati, da so pristanišča zelo zapleteni sistemi, katere je težko nadzorovati. Dostopnost v pristanišča je možna iz kopnega, zraka ali morja in, kar je še posebej nevarno, pod morjem. V pristaniščih se na dnevni bazi giblje ogromno ljudi – migrantov, ki prihajajo in odhajajo. Prav tako se tu nahajajo stičišča in prepleti tovornih poti. Zaradi tako množične dnevne fluktuacije je nadzor pristanišč izredno pomemben.

Postavlja pa se tudi vprašanje do katere meje izvajati nadzor. Pri načrtovanju nadzora pristanišča doma in v tujini je potrebno upoštevati veliko faktorjev, vzporedno pa zagotavljati varnost lastnih sil ter omogočati normalno delovanje pristanišča. Iskanje tega kompromisa je zapletena naloga, katere se lotevajo države vsaka po svoje ter v skladu z nekaterimi smernicami s strani pomorskih sil zveze NATO.

1.1 IZHODIŠČE IN PREDSTAVITEV OBRAVNAVANE TEME

Republika Slovenija je s prvim majem 2004 postala polnopravna članica Evropske unije. Le nekaj mesecev pred tem je z devetindvajsetim marcem Slovenija vstopila v Zvezo NATO (North Atlantic Treaty Organization), ter tako dobila pomembnejšo vlogo pri izvajanju in zagotavljanju mednarodne evropske varnosti. Kot navaja vojaška doktrina: Z vstopom v Zvezo NATO je Republika Slovenija uresničila cilj zagotovitev temeljnega varnostnega interesa v okviru kolektivne obrambe, ki izhaja iz 5. člena Washingtonske pogodbe (Furlan, Rečnik, Vrabič, Maraš, Cerkovnik, Špur, Šonc, Tušak, Ivanuša, Gorjup, Kojadin, Lasič in Unger, 2006: 13).

Z vstopom Slovenske vojske v Zvezo NATO smo začeli aktivno sodelovati v strukturah večnacionalnih sil. Naše enote delujejo na podlagi skupnih vojaških doktrin Zveze NATO, kar nam omogoča usklajeno delovanje na vseh področjih z ostalimi vojaškimi enotami. V Slovenski vojski smo se tako spopadli z novimi odgovornostmi in tveganji, najbolj pomembno pa je dejstvo, da nam je članstvo v Zvezi NATO prineslo obvezo upoštevanja NATO doktrin. Zaradi nenehnega spreminjanja mednarodnega varnostnega okolja je potrebno neprestano prilagajanje delovanja obrambnih sil. Tako prilagajanje zahteva od članic NATO veliko mero discipline ter prilagodljivosti.

Slovenija je preskočila na profesionalno vojsko v relativno kratkem času. S profesionalizacijo smo pričeli z aktivnim posodabljanjem oborožitvenih sistemov ter, kar velikokrat zanemarimo, z usposabljanjem in poistovetenjem standardov z ostalimi zavezniškimi silami. Dejstvo je, da smo prvotno pričeli s posodabljanjem in urjenjem kopenskih sil. To je tudi logično, saj je glavnina slovenske vojske osredotočena na kopensko delovanje. Seveda pa ne velja pozabiti, da ima Slovenija status pomorske države, zato velja del pozornosti nameniti tudi delovanju na morju ter zaščiti sil v pristaniščih.

1.2 NAMENI TER STANJE RAZISKANOSTI

Z zbiranjem gradiva s področja varovanja vojaških pomorskih objektov sem hitro dognal, da je to področje skoraj docela neraziskano ter pravno neurejeno. Literature, ki bi posebej opredeljevale zaščito pomorskih pristanišč, ni veliko. Zaradi težav s pridobivanjem literature sem bil prisiljen iskati gradivo sorodnih tematik, katere le delno pokrivajo sodobno zaščito pristanišč. Uporaba izraza »sodobna zaščita sil« me ni prepričala. Vsi pravni akti, kateri pokrivajo to področje, so še iz poveljev nastanka Republike Slovenije, kar s prehodom iz naborniškega sistema na profesionalizacijo teži k nujnosti po ureditvi tega področja. Tako sem bil prisiljen iskati med različnimi zakonskimi podlagami, katere urejajo področje zaščite pomorskih pristanišč. Po pregledu nekaterih pravnih dokumentov Republike Slovenije: Pravila službe v Slovenski vojski. Ur. L. RS, št. 84/2009 z dne 27. 10. 2009, Zakon o Obrambi (ZObr- UPB1), Uradni list RS, št. 103/2004 z dne 23.09. 2004, Pomorski zakonik (PZ- UPB2), Uradni list RS, št. 120/2006 z dne 23. 11. 2006, Zakon o policiji (ZPol- UPB-7), Uradni list RS, št. 66/2009 z dne 21. 08. 2009, Pravilnik o policijskih pooblastilih, Uradni list RS, št. 40/2006 z dne 14.04. 2006, Konvencija o teritorialnem morju in zunanjem pasu, Ženeva 1958, Uradni list SFRJ – Mednarodne pogodbe, št. 4-38/65, str 183

Konvencija o odprtem morju, Ženeva 1958, Uradni list SFRJ – Mednarodne pogodbe, št. 4-38/65, str. 190, Konvencija o epikontinentalnem pasu, Ženeva 1958, Uradni list SFRJ - Mednarodne pogodbe, št. 4-38/65, str. 202, Konvencija Združenih narodov o pomorskem mednarodnem pravu (UNCLOS), z aneksi I-VI (MKZNPMP), Montego Bay, Jamaica, 1982, Uradni list SFRJ – Mednarodne pogodbe, št. 1-1/86, str. 3, Resolucija ZN št. 62/155 »Oceans and the Law of the Sea«, sem le taval v temi.

Namen izbrane teme je preučiti možnosti sodobne zaščite v pomorskih pristaniščih. Tema obravnava je varnost pristanišča, kjer se nahaja vojno ladjevje, v matični državi ali v tujini. V nalogi sem naletel na nekaj kompromisnih dejstev, katere bom podal v nadaljevanju.

1.3 OPREDELITEV PREDMETA RAZISKOVANJA

Predmet raziskovanja je varovanje vojaških objektov, kot so navedeni v uredbi o določitvi objektov in okolišev objektov, ki so posebnega pomena za obrambo in ukrepov za njihovo varovanje (Ul. RS, št. 7/1999, str. 565 z dne 5.2.1999).

V zaključni nalogi bom opisal sodobne metode tehničnega in fizičnega varovanja pomorskih pristanišč. Posebej bom poudaril postopke, ki jih uporablja Slovenska vojska.

Predmet raziskovanja bodo predvsem rešitve, ki bi jih bilo skozi čas moč implementirati v pomorsko strukturo Slovenske vojske.

Poseben poudarek pa velja nameniti trenutni situaciji, v kateri se nahaja slovenska vojaška mornarica. Kot že nekajkrat poudarjeno je Slovenija z vstopom v zvezo NATO prevzela tudi doktrine zavezništva. Najpomembnejše doktrine zavezniških sil na področju mornarice so AJP- 3.14, Allied Joint Doctrine for Force Protection, AJP- 4.5, Allied Joint Host Nation Support Doctrine & Procedures - May 2005, NATO MTP-1 (E) VOL I: Multinational Maritime Tactical Instructions and Procedures - VOLUME I, poglavje 14, NWP 3-07.2 Navy Doctrine for Antiterrorism/Force Protection, NATO STANAG 1468: Allied Maritime force Protection Against Asymmetric Threats In Harbor And Anchorage - ATP-74 (NATO confidential).

Poudariti velja, da Slovenska vojska na področju varovanja pomorskih pristanišč nima izdelanega nobenega dokumenta ali zakonskega predpisa.

Edini dokumenti, ki delno pokrivajo to področje, so Direktiva o zaščiti sil v Slovenski vojski: št 8042-48/2010-14 z dne 26. 10. 2010, SOP št. 1353 PSSV ALARMNE STOPNJE št. 8042-191/2011-9 z dne 09. 08. 2011, SOP št. 1007 430. MOD Zaščita sil 430. Mornariškega divizion, ki pa se žal nanaša na staro direktivo o zaščiti sil v Slovenski vojski št. 8042-334/2009-1-36729, z dne 19.05. 2009, Zakon o obrambi ter Pravila službe v Slovenski vojski. Ne velja spregledati izredno pomembno alinejo zavezništva, in sicer vloga Slovenije kot gostiteljice tujih oboroženih sil. Slovenija se je z vstopom v Zvezo NATO zavezala za varnost tujih oboroženih sil, ki so na suverenem ozemlju Republike Slovenije, bodisi na obisku ali v tranzitu. Doktrina zveze NATO, katera pokriva to občutljivo področje, je AJP- 4.5, Allied Joint

Host Nation Support Doctrine & Procedures - May 2005. Pomembno je dejstvo, da je Slovenska vojaška mornarica vse pogosteje udeležena obiskov v tujini. Področje o izvajanju zaščite sil v tujih pristaniščih pa je popolnoma prazno.

Doktrin zveze NATO na področju varovanja pomorskih pristanišč je veliko. Žal pa je njihova popolna implementacija v strukturo slovenske vojaške mornarice precej okrnjena.

Pripadniki slovenske vojaške mornarice, kljub vsem sprejetim doktrinom zavezništva, še vedno odgovarjajo po pravnih predpisih, kateri veljajo v Republiki Sloveniji: Kazenski zakonik Republike Slovenije (KZ).

Zavedati se je potrebno, da se z vstopom v Zvezo NATO Slovenska vojska sooča z neprestanim tveganjem zaradi spremenjenih varnostnih razmer. Prav tako nastajajo nova tveganja zaradi sodelovanja Slovenske vojske v vojaških operacijah Zveze NATO.

1.4 METODE RAZISKOVANJA

Metode, katere sem uporabil pri pisanju zaključne naloge, so naslednje (Ivanko 2007):

- metoda deskripcije, s katero bom opisal predmet raziskovanja in pojasnil raziskovano temo;
- metoda razvrščanja, na podlagi katere bom raziskovani problem razdelil na več manjših delov;
- metoda analize pisnih, internetnih in elektronskih virov, ki jih bom v nalogi uporabil za razčlenjevanje in obdelavo vsebine navedenih virov.

1.5 PREDPOSTAVLJENE HIPOTEZE

Postavljene so naslednje hipoteze:

- hipoteza 1: jasna opredelitev področja in stopnje zaščite pomorskih oboroženih sil ter odgovornosti in pristojnosti posameznika pri zagotavljanju zaščite sil
- hipoteza 2: opredelitev zaščite sil Slovenskih vojaških ladij pri izvajanju mednarodnih obiskov v tujih mednarodnih vodah
- hipoteza 3: zakonske podlage za izvajanje zaščite lastnih in tujih pomorskih oboroženih sil v domačem pristanišču. Pristojnosti in odgovornosti posameznikov v primeru potrebe po posredovanju.

1.6 CILJI ZAKLJUČNE NALOGE

Cilj zaključne naloge je posvariti ustrezne nadrejene institucije o zakonski in vsebinski luknji, ki se je naredila na področju zaščite pomorskih pristanišč in zaščite pomorskih oboroženih sil. Na eni strani imamo del materialnih in tehničnih sredstev za izvajanje operacij na morju, na drugi strani vse potrebne doktrine in znanstvena dognanja zavezništva. Dopolniti je potrebno le praznino, ki se je z leti zanemarjanja področja slovenskih pomorščakov ustvarila v Slovenski vojski.

Področja iz zakonodaje, ki bi eksaktno in nedvoumno v Slovenski vojski obravnavala zaščito pomorskih pristanišč, ni. S tem so tudi povezana dejstva, da je potrebno jasno opredeliti pristojnosti in odgovornosti posameznikov zadolženih za izvajanje nalog varovanja pristanišč ter zaščito pomorskih oboroženih sil doma in v tujini. Tako je moj namen skozi nalogo predstaviti vsa dejstva ter predlagati izboljšave na področju mornarice.

2 ZAŠČITA SIL

2.1 OPREDELITEV ZAŠČITE SIL V SLOVENSKI VOJSKI

Zaščito vojaških sil (ZVS) Šaponja (2007,1) opredeljuje kot celovito dejavnost, ukrepov in zmogljivosti za zaščitno delovanje, zaradi varnega delovanja enot, štabov in poveljstev, kar jim predstavlja pogoje za preživetje in učinkovito delovanje. Temeljita zaščita sil temelji na pravočasnem zaznavanju, spremljanju in analiziranju varnostnih groženj, tveganj in zaščitnih ukrepov.

Po vojaška doktrini Slovenske vojske je pojem ZVS opredeljen kot:

Zaščita sil so aktivnosti, ki se izvajajo za zmanjšanje ranljivosti moštva, opreme, objektov in delovanj pred vsemi grožnjami v vseh situacijah. Zaščita sil zajema tako aktivnosti na področju zračne obrambe, nuklearne, radiološke, biološke in kemične obrambe, protiteroristične ukrepe, zaščito komunikacijskega in informacijskega sistema ter taktične ukrepe, kot so premiki, maskiranje, utrjevanje in varovanje (Furlan et al. 2006, str 108).

Zaščito sil z vidika obveščevalne podpore pomeni zaščito vojaških sil pred konvencionalnimi in nekonvencionalnimi grožnjami. Strukturo konvencionalnih groženj prikazuje *tabela 1* ter strukturo nekonvencionalnih groženj pa prikazuje *tabela 2*. Ko govorimo o konvencionalnih grožnjah, mislimo o grožnjah, s katerimi se sile soočajo med samim delovanjem. Pri nekonvencionalnih grožnjah pa govorimo o vohunjenju, terorizmu, sabotajah, diverzijah in kriminalnih dejanjih. Naloga vojaške obveščevalne službe za podporo zaščite sil je zagotavljanje obveščevalnih podatkov o varnostnih grožnjah ter oceno nekonvencionalnih groženj. Oboje pa služi kot podlaga za načrtovanje elementov zaščite sil, kot je varnost moštva, varnost objektov, informacij, informacijske tehnologije ter varnost organizacije same (glej GŠSV 2019, 4-16).

Kot vidimo je definicij o zaščiti sil veliko. Vsak izmed avtorjev po svoje pojasnjuje definicijo zaščite sil. V kasnejših poglavjih se bom soočil tudi z definicijami zavezniških sil o zaščiti sil, vendar je v vseh primerih poudarek na ukrepih in aktivnostih, ki vplivajo na uspešnost opravljene naloge. Tako opredeljujejo najboljšo možno zaščito sil v kateri koli fazi delovanja. Kljub vsemu pa se je potrebno zavedati, da je zaščita sil v prvi vrsti v nacionalni pristojnosti, v nadaljevanju pa je to poveljnikova odgovornost.

Tabela 1: Struktura konvencionalnih groženj

KONVENCIONALNE GROŽNJE		
NAMERA	ZMOGLJIVOST	PRILOŽNOST
Bojni razpored	Orožje	»Soft« cilji
Cilji	Zasliševanja	Moč sovražnika
Poslanstvo	Tanki	Vidno polje
Povelja	Letala	Ognjena cona

Vir: Little in Rogova (2008, str. 24)

Tabela 2: Struktura nekonvencionalnih groženj

NEKONVENCIONALNE GROŽNJE		
NAMERA	ZMOGLJIVOST	PRILOŽNOST
Vzbujanje strahu	Orožje (nekonvencionalno)	Nekonvencionalni cilji
Motenje političnih struktur	Nekonvencionalna uporaba taktike (samomorilski napadi)	Finančne mreže
Motenje finančnih struktur		Zmogljivosti omrežji
Verska (politična) ideologija	Kratkoročni – dolgoročni učinki	Območje vplivanja
		Svoboda gibanja

Vir: Little in Rogova (2008, str. 25)

2.2 DIREKTIVA O ZAŠČITI SIL V SLOVENSKI VOJSKI

Dokument v Slovenski vojski, kateri opredeljuje področje zaščite sil, je Direktiva o zaščiti sil v Slovenski vojski št. 8042- 48/2010-14 z dne 09. 08. 2011, katerega podpisnik je Generalmajor mag. Alojz Šteiner.

Poudariti je potrebno nekatere pomembne zveze, na katere se dokument nanaša, in sicer: Zakon o Obrambi (ZObr- UPB1), Uradni list RS, št. 103/2004 z dne 23.09. 2004, Pravila službe v Slovenski vojski. Ur. L. RS, št. 84/2009 z dne 27. 10. 2009, Vojaška doktrina, PDRIU, Ljubljana, 2006 (sklep 76. seje Vlade RS, z dne 01. 06. 2006).

Dokument je zamenjal staro Direktivo o zaščiti sil v Slovenski vojski št. 8042-334/2009-1-36729, z dne 19. 05. 2009.

Dokument opredeljuje ukrepe in sredstva za zmanjšanje ranljivosti osebja, objektov, opreme ter tako omogoča delovanje in aktivnosti pred grožnjami in nevarnostmi, katere so temeljnega pomena za svobodno delovanje in učinkovitost doseganja ustreznih uspehov.

Pri tem so poudarjena osnovna načela zaščite: določanje prioritet, ocena groženj, obvladovanje tveganja, povezljivost, prilagodljivost in, kar je najpomembnejše, zakonitost. Ocena ogroženosti temelji na natančnih, pravočasno zbranih, analiziranih ter posredovanih informacijah v okviru svojega območja interesa. Obvladovanje tveganja je bistveno za izdajanje poveljnikovih usmeritev o odločanju o uporabi sile ter določanju prioritet zaščite sil. Sama povezljivost zaščite sil zajema vse vojaške aktivnosti ter vsa funkcionalna področja, vključujoč podporo države gostiteljice. Le prilagodljivost omogoča pravočasno odzivanje na spremembe ogroženosti. Seveda so normativi po upoštevanju zakonitosti taki, da se aktivnosti na področju zaščite sil v Slovenski vojski izvajajo v skladu z obstoječo zakonodajo ter zakonskimi akti, doktrinami ter sprejetimi standardi.

Znotraj dokumenta so opredeljene usmeritve za načrtovanje ukrepov, načrtovanje procesov, nabor možnih zmogljivosti ter oblike samega izvajanja zaščite sil. Na osnovi izdelanih ocen ogroženosti se lahko izdelajo akti poveljevanja, kateri opredeljujejo posamezne ukrepe. Poudarek je na oblikah izvajanja zaščite sil. Gre za opredelitev posameznih področij kot so: priprave na delovanje SV v MOM, priprave in delovanje SV doma (varovanje objektov, odzivne sile, stalne sile, delovanje SV v primerih podpore ZiR, informacijska in komunikacijska varnost).

Zgornje besedilo je povzeto po Direktiva o zaščiti sil v Slovenski vojski št. 8042- 48/2010-14 z dne 09. 08. 2011.

2.2.1 Stopnje ogroženosti v Slovenski vojski

Dokument, kateri opredeljuje stopnje ogroženosti v Slovenski vojski, je SOP št. 1353 PSSV ALARMNE STOPNJE št. 8042-191/2011-9 z dne 09. 08. 2011.

Eden izmed ukrepov za zaščito sil so alarmne stopnje. Normativna podlaga znotraj NATA, na kateri so določene, je STANAG 2528, ratificiran in objavljen 10.06.2011.

SOP opredeljuje usklajeno delovanje vseh pripadnikov Slovenske vojske, zaščito vojaških objektov ter zaščito delovanja.

Alarmne stopnje sovpadajo s stopnjo zaščite sil. Stopnjo alarmiranosti določa poveljnik sil. Posamezni ukrepi po stopnjah alarmiranosti pa so opredeljene v prilogah A, B, C in D SOP-a št. 1353.

V prilogi A SOP-a št. 1353 so podane alarmne stopnje glede na oceno ogroženosti:

0 - NULTA STOPNJA: Ta stopnja je vzpostavljena, ko ni zaznanih groženj in nevarnosti življenju in delu pripadnikov SV. Organi notranjih služb, stražarske službe in ostale oblike varovanja zadostujejo za izvajanje ukrepov zaščite sil.

1 - A (ang. ALPHA): Ta alarmna stopnja velja, ko gre za splošno ogroženost enote SV oziroma njeno osebje, naravo in obseg, ki so nepredvidljivi in ko okoliščine ne upravičujejo doslednega izvajanja ukrepov alarmne stopnje 2 - B (ang. BRAVO). Kljub vsemu se lahko vzpostavijo varnostni ukrepi, ki so posledica prejetih obveščevalnih poročil. Ukrepi te alarmne stopnje se lahko izvajajo brez časovnih omejitev.

2 - B (ang. BRAVO): Ta alarmna stopnja velja, ko gre za večje in bolj predvidljive grožnje in nevarnost napada na enote SV oziroma njene pripadnike.

Ukrepi te alarmne stopnje se lahko izvajajo nekaj tednov, ne da bi s tem vplivali na zmogljivost delovanja.

3 - C (ang. CHARLIE): Ta alarmna stopnja velja, ko je prišlo do dogodka na podlagi groženj, oziroma, če obveščevalni podatki nakazujejo na veliko verjetnost, da obstaja zmožnost napada na enote ali pripadnike SV. Izvajanje ukrepov v tej alarmni stopnji v daljšem obdobje bo verjetno ustvarjalo težave in vplivalo na zmogljivost delovanja.

4 - D (ang. DELTA): Ta alarmna stopnja velja za posamezna področja, na katerem je bil že izveden napad oziroma obveščevalni podatki nakazujejo na veliko verjetnost napada na določenem območju ali na enoto SV. Alarmna stopnja se izda kot omejeno opozorilo na določenem območju in nakazuje možnosti napada v naslednjih 24 urah.

V dvojnem oklepaju so podane oznake glede na ACO Force Protection Directive 80-25 z dne 14. 05. 2009.

Pomembna priloga SOP-a št. 1535 je priloga D, katera opredeljuje operativne ukrepe zaščite sil po alarmnih stopnjah, kateri se lahko določajo naknadno. Njene vsebine pa v diplomski nalogi ne bom navajal.

Zgornje besedilo je povzeto po SOP št. 1353 PSSV ALARMNE STOPNJE št. 8042-191/2011-9 z dne 09. 08. 2011.

2.3 SOP O ZAŠČITI SIL 430. MORNARIŠKEGA DIVIZIONA

Edini dokument, ki opredeljuje delovanje pomorskih enot Slovenske vojske, je SOP št. 1007 430. MOD Zaščita sil 430. Mornariškega divizionu št. 804-307/2010-1 z dne 02. 08. 2010, ki se nanaša na Doktrino o zaščiti sil v Slovenski vojski, dokument GŠSV št. 8042-334/2009-1-36729 z dne 19. 05. 2009 (ni več v veljavi).

V dokumentu so zapisana osnovna načela zaščite pomorskih sil. Poudarja prioritete, oceno ogroženosti, obvladovanje tveganja, povezljivost ter prilagodljivost in zakonitost. Pri zaščiti pomorskih sil gre poudariti zaščito pred aktivnostmi zračnega, kopenskega, podmorniškega, protiminskega in protidiverzantskega delovanja. Za učinkovito izvajanje nalog zaščite sil 430. MOD postopki vključujejo sisteme zgodnjega opozarjanja, aktivno in pasivno zaščito osebja, opreme in infrastrukture. Zaščita pomorskih sil je usmerjena predvsem v odkrivanje, prepoznavanje groženj in tveganj ter ugotavljanje ranljivosti poveljstva in odredov 430. MOD. Tako sprejeti ukrepi morajo biti preprosti, bodisi v izvedbi kakor tudi učinkoviti v zmanjšanju groženj osebju, objektom in opremi, katero uporablja 430. MOD za svoje delovanje. Nekateri varnostni ukrepi so podrobneje opredeljeni v prilogah SOP št. 1007. Vsebina prilog:

Priloga A- Koncept zaščite sil v 430. MOD;

Priloga B- Naloge in odgovornosti za izdelavo načrta zaščite sil;

Priloga C- Vzorec priloge J;

Priloga D- Kontrolni list ukrepov preventivne varnosti;

Priloga E- Usposabljanje.

Najpomembnejša za opredelitev ukrepov za zaščito sil v 430. MOD je priloga A SOP-a št.1007, katera je opisana v spodnjem poglavju.

Zgornje besedilo je povzeto po SOP št. 1007 430. MOD Zaščita sil 430. Mornariškega diviziona št. 804-307/2010-1 z dne 02. 08. 2010.

2.3.1 Koncept zaščite sil 430. Mornariškega diviziona (vsebina priloge A, SOP 1007)

Priloga A SOP- a št. 1007 opredeljuje koncept zaščite sil 430. MOD. V nadaljevanju bom povzel vsebino le te. V prvem delu je opredeljen operativni koncept delovanja. Sile so najbolj ranljive ob premiku na območje delovanja, zato je pomembno, da so v tej fazi vključeni vsi aktivni in defenzivni postopki zaščite sil, kateri so v tej fazi praviloma višji kot kasneje v fazi samega delovanja. Pri določanju stopnje zaščite sil je potrebno upoštevati tudi trenutne politične razmere in zahteve posameznih članic zavezništva s katerimi sodelujemo. V samo zaščito je vključena vrsta področij. Podal bom le nekaj najpomembnejših, kot so protiladijska obramba, protiminska obramba, protidiverzantska obramba, ki vključuje tudi protidiverzantsko obrambo na sidriščih in v lukah ter še vrsto drugih.

V prvi vrsti se je potrebno zavedati, da vseh objektov ni mogoče varovati enako, zato je potrebno določiti prioritete varovanja. To pomeni, da imamo v bazah, pristaniščih in vojašnicah več objektov, ki so razporejeni po sami prioriteti zaščite.

Najpomembnejši del dokumenta predstavlja drugo poglavje, katero opredeljuje elemente zaščite sil. Elementi zaščite so tako razdeljeni v štiri temeljna področja:

- preventivna varnost,
- aktivna obramba,
- pasivna obramba in
- konsolidacija

V mirnodobnem času se praviloma uveljavljajo predvsem ukrepi iz preventivne varnosti. Pri ukrepih preventivne varnosti govorimo o postopkih tehničnega in fizičnega varovanja pristanišč in ostalih objektov. Pomembna je tudi zaščita informacij kot varovanje in hranjenje dokumentov. Izpostaviti pa je potrebno tudi varnost osebja. Tu je poudarek predvsem na usposabljanju in neprestanem seznanjanju z varnostnimi ukrepi ter stopnjo zaščite. Naslednje pomembno področje so načela preventivne varnosti. Gre za sedem pomembnih točk: odvrniti, odkriti, razbiti, zavlačevati, onemogočiti, zagotovitev globine ter obramba. Celoten sistem pa je potrebno preučiti skozi komponento ažurnosti lastnih sil.

V postopkih aktivne obrambe so opredeljeni ofenzivni ukrepi za preprečevanje ali odpravljanje učinkovitega sovražnikovega napada. V tem okviru so zajete aktivnosti obrambe na kopnem, morju ter zraku. Ukrepi aktivne obrambe vključujejo elemente ofenzivne obrambe za vzpostavitev dominacije nad območjem odgovornosti ter tako prevzem popolne kontrole nad vsemi možnimi dostopi. Namen pri izvajanju postopkov aktivne obrambe je zavarovanje in zaščita širšega območja ter tako preprečiti svobodo gibanja. Za pomorske sile so še posebej pomembni naslednji elementi aktivne obrambe:

- uporaba protidiverzantskih in pritipodmorniških mrež
- uporaba protidiverzantskih potapljačev (PDIVPOT)
- uporaba protiminskih potapljačev (PMINPOT)
- občasno delovanje ladijskih motorjev
- uporaba protidiverzantskih bomb.

Ravno tako pa so pomembni tudi ukrepi pasivne obrambe. Neprestano podajanje ocene ogroženosti poveljstva in enot je podlaga za izvajanje oblik in stopenj pasivnih ukrepov. Tako postopki pasivne obrambe vključujejo različne ukrepe, kot so informacijsko ter psihološko delovanje in tako ni omejeno zgolj na fizično varovanje. Zajeti so tudi postopki za

zmanjševanje možnosti zaznavanja ali uporabe različnih oborožitvenih sistemov nasprotnika. Tako je pasivno obrambo moč razdeliti na 4 osnovne faze. V prvi fazi gre za postopke preprečevanja ter izogibanja. V drugi fazi se izdeluje ocena ogroženosti. V tretji fazi je potrebno opredeliti take varnostne postopke, da če bi prišlo do napada, je povzročena škoda minimalna. Elementi zadnje faze pa vključujejo postopke ponovnega načrtovanja. Pomembni ukrepi pri izvajanju pasivne obrambe so linija PinK, neprekinjeno opazovanje ter zaznavanje, informacijske operacije, protielektronska zaščita, meteorološka in oceanografska služba, ukrepi protiminske zaščite, ukrepi protidiverzantske ter protiteroristične zaščite, ukrepi protiladijske zaščite, inženirstvo, prekrivanje, maskiranje, zavajanje ter JRKB obramba. Posebej bom opredelil elemente, ki so ključnega pomena za potrebe pomorskih oboroženih sil. Veliko vlogo igra meteorološka ter oceanografska služba, saj so informacije te službe zelo pomembne, kot je oddajanje poročil o vremenskih in klimatskih razmerah. Zgodnje opozarjanje pred neurji igra veliko vlogo pri zaščiti sil, zlasti ladjevja v pristaniščih ali sidriščih, kakor tudi neprestana seznanitev o stanju na morju, tokovih, plimovanju, višini ter smeri valov, temperaturi vode in temperaturnem gradientu. Izredno pomembna aktivnost je tudi vloga protiminskih ukrepov. Gre predvsem za postopke, s katerimi se izognemo, omilimo ali zmanjšamo učinke podvodnih min. Ti postopki so: protiminska zaščita, označevanja minskih polj, evakuacija ogroženih območij, določitev prepovedanih območij, določanje novih oziroma rezervnih poti, preventivno obnašanje ter uporaba sistemov in naprav za zmanjšanje magnetne in zvočne slike, poročanje. Pomembna je tudi vloga protidiverzantske ter protiteroristične zaščite. V tem primeru govorimo o pridobivanju obveščevalnih podatkov, na osnovi katerih izvajamo ustrezno zaščito sil. V zadnjem času so še posebej pomembne ter nevarne asimetrične grožnje, saj jih je v vsakodnevnem življenju težko odkriti.

V primeru, da je na ladjo že bil izvršen napad, je urjenje postopkov ter uporaba sredstev za bojno odpornost ladje ključnega pomena za preživetje posadke. Tako lahko pravilna in pravočasna reakcija bistveno zmanjša škodo, katera je nastala zaradi zadetka. Vsekakor pa so izrednega pomena tudi postopki konsolidacije sil. Gre za postopke, ki se uvedejo, ko je napad že bil izvršen. Ob napadu je potrebna takojšnja vzpostavitev nujnih služb za nemoteno delovanje ter zagotavljanje operacijskih zmogljivosti. Poveljniki so dolžni višek svojih enot, ki niso nujno potrebne za delovanje, prerazporediti na ostale nivoje za zagotovitev delovanja. Poleg konsolidacije enot področje konsolidacije pokriva tudi področje izvidovanja okoliščin po izvedenem napadu ter ocenjevanju nastale škode.

Zgornje besedilo je povzeto po SOP št. 1007 430. MOD Zaščita sil 430. Mornariškega divizion A št. 804-307/2010-1 z dne 02. 08. 2010, priloga A.

3 NATO STANDARDI NA PODROČJU VARNOSTI

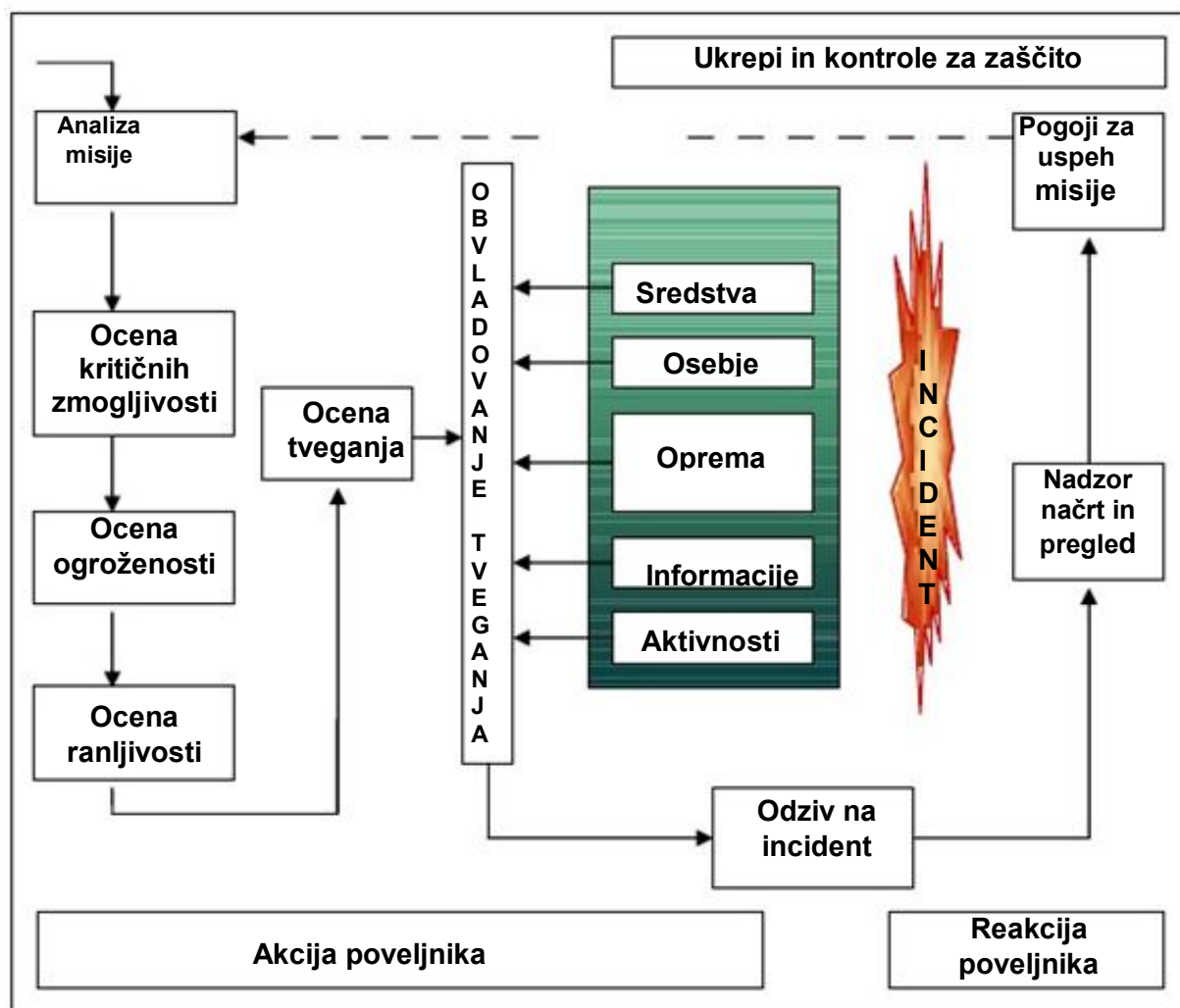
V tretjem poglavju bom predstavil temeljne dokumente zaveznitva, ki predstavljajo temelj za zaščito pomorskih sil v pristaniščih. Glavna doktrina zaveznitva je AJP- 3.14, Doktrina zaščite sil zveze NATO (ang. Allied Joint Doctrine for Force Protection). V nadaljevanju bo predstavljena temeljna doktrina na kateri deluje zaščita pomorskih sil MTP-1 (E) VOL I, Doktrina zaščite pomorskih sil v pristaniščih (ang. Multinational Maritime Tactical Instructions and Procedures - VOLUME I) ter dve doktrini, kateri nekoliko bolj specifično urejata področje trenutnega aktualnega dogajanja po svetu: NWP 3-07.2, Doktrina zaščite pomorskih sil proti terorističnemu delovanju (ang. Navy Doctrine for Antiterrorism/ Force Protection) ter ATP-74 (NATO confidential) STANAG 1468, Doktrina zaščite sil proti asimetričnim grožnjam v pristaniščih in sidriščih (ang. Allied Maritime force Protection Against Asymmetric Threats In Harbour And Anchorage).

Omejitve: nekateri podatki zavezniških doktrin so tajni (NATO CONFIDENTIAL), zato bom le grobo opisal njihovo vsebino.

3.1 AJP 3.14 DOKTRINA ZAŠČITE SIL ZVEZE NATO

Glavna doktrina, ki opredeljuje pojem zaščite sil, je AJP- 3.14, Allied Joint Doctrine for Force Protection. Njena vsebina je opredeljena skozi štiri poglavja. V prvem poglavju najdemo osnove zaščite sil, kjer je opredeljena definicija, uporabnost ter operativne zmogljivosti. Nanaša se tudi na pogodbene civiliste, ki sodelujejo z vojaškimi silami. Drugo poglavje opredeljuje postopke zaščite. Model zaščite sil po AJP- 3.14 je prikazan na *sliki 1*. Glavne podteme so ogroženost okolja, analiza naloge, ocena ogroženosti ter tveganja, zavedanje tveganja ter reakcija in odgovor na morebitni dogodek. V tretjem poglavju je opredeljena linija poveljevanja in kontrole. Opisane so odgovornosti poveljnika, zaščita osebja ter zaščita linije poveljevanja in kontrole. Zajema tudi področje komunikacijske ter informacijske varnosti, ki je ključnega pomena za prenašanje sporočil s strani ostalih varnostnih sil. Poudarek pri načrtovanju ukrepov je podrobno opisan v četrtem poglavju. Podan je pregled načrtov ter samih postopkov razvoja zaščite sil z ustreznimi načrtovalnimi in rezervnimi ukrepi (glej AJP- 3.14, Allied Joint Doctrine for Force Protection).

Slika 1: Model zaštite sil

Vir: (povzeto po AJP-3.14, 2007: 2-1):

3.2 DOKTRINA ZAŠČITE POMORSKIH SIL V PRISTANIŠČIH MTP-1(E) VOL I

Dokument zavezniških enot, ki opredeljuje zaščito sil v pristaniščih, je MTP-1 (E) VOL I: Multinational Maritime Tactical Instructions and Procedures - VOLUME I. Celotna doktrina zaščite je definirana skozi štirinajst temeljnih poglavij. Za namene zaključne naloge se bom osredotočil ravno na zadnje, štirinajsto poglavje, ki še posebej opredeljuje zaščito pomorskih sil v pristaniščih. Poglavje je vsebinsko zelo podobno doktrini zaščite sil AJP- 3.14, le da se nanaša na grožnje z morja. Tako opredeljuje možne oblike groženj, katere lahko pretijo ladjam v pristaniščih. Zajema postopke ocenjevanja stopnje ogroženosti ter funkcijo same zaščite sil, linijo poveljevanja in kontrole ter stopnje varovanja v pristaniščih. Posebej so opredeljena razmerja med državami in s tem povezane stopnje varnosti sil ter, kar je še posebej pomembno, izvajanje samih postopkov zaščite sil. Zanimivo pa je tudi razmerje med zaščito sil v pristanišču v odvisnosti od razvoja dogodkov, kateri nas ogrožajo. S tem dokumentom so opredeljena temeljna poglavja zaščite sil v pristaniščih (glej MTP-1 (E) VOL I: Multinational Maritime Tactical Instructions and Procedures - VOLUME I).

3.3 DOKTRINA ZAŠČITE POMORSKIH SIL PROTI TERORISTIČNEMU DELOVANJU NWP 3-07.2 (REV.A)

S spreminjanjem mednarodnega varnostnega okolja, zlasti po napadih na dvojčka enajstega septembra 2001, se je vedno več pozornosti začelo posvečati terorističnim organizacijam. Da se je primer terorizma preselil iz kopenskih ciljev na morske priče naslednja dejstva: teroristični napad na trgovsko ladjo VLCC M.STAR v Perzijskem zalivu julija 2010, napad na vojno ladjo USS Cole v Adenskem zalivu oktobra 2000 ter še mnogi drugi napadi, ki so se zvrstili tokom let. Navedena dejstva kažejo resnost tovrstnih groženj, zato je kot odgovor zavezništvo izdalo doktrino o zaščiti sil proti terorističnim napadom NWP 3-07.2 Navy Doctrine for Antiterrorism/Force Protection. Vsebina dokumenta je izredno obširna, saj obsega sedem poglavij. V uvodu opredeljuje ideologijo, cilje ter elemente terorističnih dejanj. Posebna pozornost je pri tem dodeljena izvajanju zaščite sil na področju obveščevalne dejavnosti, pridobivanja ter analiziranja podatkov, ki bi kazali na znake terorističnega napada. V četrtem poglavju sta definirana odgovornostni in organizacijski vidik zaščite sil. Peto ter predzadnje poglavje se prepletata z elementi načrtovanja protiterorističnih groženj ter elementi za izvedbo same zaščite v praksi. Tako v fazo načrtovanja spada podajanje ocene ogroženosti, načrtovanje in primerjava različnih metodoloških pristopov. V elementih za izvedbo so opredeljeni različni scenariji postopanja v primeru terorističnega napada. Najpomembnejše pa je zadnje poglavje, ki govori o pravnih vidikih zaščite pomorskih sil ter izpostavlja nekatere izjeme, kot je samoobramba vojne mornarice ZDA v mednarodnih in tujih teritorialnih vodah (glej NWP 3-07.2 Navy Doctrine for Antiterrorism/ Force Protection).

3.4 DOKTRINA ZAŠČITE POMORSKIH SIL PROTI ASIMETRIČNIM GROŽNJAM V PRISTANIŠČIH IN SIDRIŠČIH (NATO CONFIDENTIAL) ATP 74 - STANAG 1468

Vsebina dokumenta ATP-74 Allied Maritime force Protection Against Asymmetric Threats In Harbour And Anchorage je (NATO confidential) - zaupno. Podal bom le grobi opis same vsebine dokumenta. Namen doktrine je zagotoviti zmanjšanje ranljivosti, ki jih zagotavljajo smernice za zaščito ladij v pristanišču in sidrišču v mirnodobnem času, kriznih razmerah ali vojni, ki jih povzročajo neposredne asimetrične grožnje, tajni napadi, sabotaže ali kriminalne dejavnosti. Za zagotavljanje ciljev pomorske zaščite sil so tako vključena načela, taktični postopki in napotki med tem, ko se pomorske sile nahajajo na sidriščih ali znotraj meja pristanišč. Glavnina dokumenta se nanaša na asimetrične grožnje s kopnega, morja ali zraka ter opredeljuje varnostne norme, ki so nujno potrebne za zagotovitev ustreznega nivoja zaščite proti morju ali proti kopnem in ustrezno izbiro pristanišč in sidrišč.

Tako je doktrina ATP 74 še zlasti pomembna z vidika veljavnosti pomorskih zaščitnih ukrepov pred asimetričnimi grožnjami, ko le ti dosežejo dejavnosti znotraj meja pristanišč. Vsebina dokumenta nudi praktične informacije o izvajanju zaščite sil na osebni in operativni ravni ter tako zagotavlja temeljna znanja in metodologije za ukrepanje, vključno s praktičnimi zahtevami za izdelavo načrta zaščite sil. Tako nam doktrina zaščite sil s pripadajočimi mednarodnimi zaščitnimi stopnjami zagotavlja podrobne informacije o stopnjevalnih ukrepih, ki jih je treba uvajati glede na oceno ogroženosti (glej pbl. Tomažič).

4 NATO KLASIFIKACIJA OGROŽENOSTI POMORSKIH SIL

V času miru ali v kriznih situacijah, kot tudi v vojni, zasidrane ladje in ladje v pristaniščih predstavljajo privlačen cilj, zlasti na področju tako imenovanih asimetričnih groženj. Ravno v teh primerih se srečujemo s precejšnjo ranljivost pomorskih oboroženih sil z neposrednim ali prikritim napadom, sabotажami ali kaznivimi dejanji, ki pretijo iz kopnega, morja ali zraka. Po večini gre za ekstremistične skupine ali organizacije, v večini primerov pa je njihovo delovanje neodvisno od vladnih ustanov.

Zaostrovanje sprejetih varnostnih ukrepov zaradi svoje oblike ali neprimernosti lahko doseže ravno nasprotno učinke, s čimer pridobivajo pobudniki prednost. Potrebno si je zadati ustrezen cilj varovanja pomorskih sil, s katerim lahko vplivamo na mnenje širše javnosti. Poleg tega se je potrebno zavedati, da bo ekspedicijska narava zavezniških operacij vedno potrebovala podporo pomorskih sil za delovanje v kompleksnem kopenskem okolju. Tega dejstva se zavedajo tudi nasprotniki in ravno zato je potreba po zaščiti pomorskih sil še toliko večja. Zavezniške sile so dolžne zagotavljati skupno zaščito sil, osebja in informacij, da bi zagotovile svojo integriteto in funkcionalno sposobnost ter neodvisnost.

Sprejeti varnostni ukrepi v veliki meri prispevajo k odvratanju možnih napadalcev pri uresničevanju svojih namer. Namen je opredeliti taktične postopke o morebitnih asimetričnih grožnjah in vprašanjih, ki jih je treba upoštevati pri načrtovanju zaščite lastnih ali zavezniških sil. (Vir – gradivo tečaja MFP & C-IED – Bergen, Norveška, marec 2011)

4.1 VRSTE OGROŽANJA POMORSKIH PRISTANIŠČ

Mednarodno okolje so vidno zaznamovali teroristični napadi na ZDA, Španijo in Veliko Britanijo. Ravno z izkoriščanjem sprememb v geopolitičnih fazah se krepijo vidiki nepredvidljivosti, ki so pripeljali do razširitve že obstoječih nestabilnostnih virov ter pojava novih vrst asimetričnih groženj. Ta dognanja bodo tveganja obsežnih vojaških konfliktov zmanjšala, vendar pa se bo rast ter diverzifikacija politične, gospodarske, socialne in vojaške nevarnosti preselila na lokalne ravni. Zadnje raziskave so pokazale, da so pristanišča ranljiva pred terorističnimi napadi predvsem zaradi dimenzije ter dostopnosti iz zraka, zemlje ter vode. Pristanišča so v večini primerov nameščena na področjih goste naseljenosti, predstavljajo pomembna stičišča poti (ceste, železnice, pomorske poti), kar jih še posebej uvršča v sam vrh ranljivosti pred terorističnimi napadi. Koncentracija potnikov, blaga ter lastnosti poslovanja predstavljajo veliko potencialnih ciljev za napad. Tako vsaka ladja v pristanišču predstavlja simbol neke države. Na primer ladja, katera pripada Splošni plovbi, predstavlja v svetu Republiko Slovenijo. Dejstvo je, da cilj napada ni ladja sama kot objekt, temveč tarča terorističnega napada je država, zato napad na vojaško ladjo izraža še toliko bolj sovražen odnos.

Kategorizacija glavnih ogroženosti v pristaniščih:

- tatvine iz ladij ter pristaniških naprav,
- terorizem: bombni napadi ter zadrževanje talcev,
- promet prepovedanih snovi,
- sabotaje: namerno poškodovanje ali uničevanje pristaniških naprav od komunikacijskega in informacijskega omrežja,
- piratstvo in oboroženi ropi,
- grožnje proti okolju: namerno razlitje nevarnih snovi,
- rast in razvoj terorističnih mrež, mednarodnega organiziranega kriminala, nezakonitega prometa z belim blagom, itd.

Vsaka lokacija v pristanišču, katera je kategorizirana kot »velika površina«, predstavlja težko upravno ter zaščiteno območje. Zaradi raznolikosti gospodarskih dejavnosti, zapletene upravne ter nadzorne strukture in topografske razgibanosti meja je to strukturo težko trajnostno in kakovostno zaščititi pred neprestanimi tveganji, katerim je izpostavljena.

Zaradi ogromne raznolikosti pristaniških dejavnosti morajo operaterji nadzornih sistemov spremljati ogromne pretoke blaga, oseb ter vozil, ki jih je potrebno neprestano usmerjati, da bi s tem zadostili potrebni zaščiti ter varnosti pristaniške infrastrukture.

Za samo pristaniško infrastrukturo so pomembne naslednje fizične značilnosti:

- parametri meje ograj,
- nadzor dostopnih točk,
- infrastruktura (transport, komunikacije, komunalne storitve, vodenje ter nadzor instalacij, itd.),
- bazeni pristanišča,
- pogodbeni podjetja, katera izvajajo različne storitve (piloti, vleka, služba za vezanje ladij, oskrbovanje, itd.),
- valobrani za zaščito pred morskimi ujmami in
- ocena operativnih in tehničnih zmogljivosti, katere zajemajo globino ter dolžino samih vezov in na ta način določajo tehnične in operacijske zmogljivosti posameznega pristanišča.

Izvedba splošne analize skuša predstaviti vrsto dejavnosti v zvezi z določeno vrsto grožnje (podvodno delovanje), ki ogrožajo varnost pomorskih pristanišč. V *tabeli 3* so prikazani vidiki različne zmogljivosti napadalcev na morske cilje iz vidika dostopnosti, verjetnost uporabe take metode ter uničujočega potenciala.

Tabela 3: Prikaz različnih zmožnosti napadalcev z vidika dostopnosti, verjetnosti ter učinkovitosti napada.

VRSTA NAPADA	DOSTOPNOST OBOROŽITVE	VERJETNOST UPORABE	UČINEK NAPADA
POTAPLJAČ	Visoka	Visoka	Velik
TORPEDO	Nizka	Nizka	Velik
GLISER	Visoka	Visoka	Srednji
MINE	Srednja	Srednja	Velik
AUV/ROV	Srednja	Nizka	Velik
MINI PODMORNICA	Nizka	Srednja	Srednji
OSTALO (DELFIN)	Srednja	Nizka	Neznan

Vir: Ronald T. Kessel, Reginald D. Hollett, (2006, str. 3-5)

5 VAROVANJE VOJAŠKIH POMORSKIH PRISTANIŠČ

Sistem, ki zagotavlja varnost vojaških pomorskih pristanišč, je vedno mešanica človeških, tehničnih ter postopkovnih ukrepov. Namen varovanja je, da se doseže takojšnje odkrivanje, ocenjevanje ter posredovanje v primerih nedovoljenih vstopov ali sumljivih dejavnosti v okolici pomorskih pristanišč. Sama praksa ter eksperimentalna dognanja so pokazala, da je uporaba zgolj fizičnega varovanja pristanišč popolnoma neefektivna. To še posebej velja za pristanišča, katerih struktura je tako kompleksna, da ne omogoča celotne zagraditve območja. Tako že v osnovi ni moč preprečiti nepooblaščenega vstopa v območje pristanišča. Objektivna analiza razmer na področju pristaniške varnosti je pokazala, da pogostost pri nepooblaščenih prehodih v varnostno območje pristanišč za različne namene je izredno visoka. Tako je bilo dognano, da sistemi, kateri uporabljajo za varovanje pristanišč izključno fizično varovanje, niso kos nalogam zgodnjega odkrivanja ter preprečevanja nepooblaščenih vstopov v upravno območje. Skozi leta analiziranja so se oblikovali različni sezname, katere je potrebno neprestano dopolnjevati ter posodabljati v zvezi z različnimi problemi, ki se pojavljajo pri oblikovanju ter izvajanju integriranih pristaniških zaščitnih ukrepov (glej Harbor Protection Against Terrorist Threats: Difficulties and Possible Solutions 2006, 3-3).

5.1 ZAKONSKI PREDPISI REPUBLIKE SLOVENIJE NA PODROČJU VAROVANJA OBJEKTOV

V Republiki Sloveniji je najvišji akt pravne moči Ustava Republike Slovenije, ki v IV. Delu o državni ureditvi določa: Vrsto, obseg in organizacijo obrambe nedotakljivosti in celovitosti državnega ozemlja ureja zakon, ki ga sprejme državni zbor z dvotretjinsko večino glasov navzočih poslancev. Izvajanje obrambe nadzoruje državni zbor. Pri zagotavljanju varnosti izhaja država predvsem iz mirovne politike ter kulture miru in nenasilja. (URS, 124. člen)

S tem je določen Zakon o Obrambi, kjer je zapisano: Ta zakon ureja vrsto, organizacijo in obseg obrambe države (ZObr-UPB1, 1. člen).

Za tematiko zaključne naloge je najpomembnejši devetindvajseti člen, v katerem je zapisano: (1) Minister določi objekte in okoliše objektov, ki so posebnega pomena za obrambo, predpiše ukrepe za njihovo varovanje ter daje soglasje za meritve, snemanje in raziskave v teh objektih in okoliših. (2) Okoliš iz prejšnjega odstavka je funkcionalno, ograjeno ali neograjeno zemljišče vojaškega ali drugega objekta, ki je posebnega pomena za obrambo, in je potrebno za uporabo takega objekta. (ZObr-UPB1, 29. člen). Na podlagi prvega odstavka 29. člena zakona o obrambi (Uradni list RS, št. 82/94, 44/97, 87/97 in 13/98 - odločba US) ter prvega odstavka 21. člena zakona o Vladi Republike Slovenije (Uradni list RS, št. 4/93, 71/94, 23/96 in 47/97) izdaja Vlada Republike Slovenije: Uredbo o določitvi objektov in okolišev objektov, ki so posebnega pomena za obrambo, in ukrepov za njihovo varovanje. Tako so s prvim členom te uredbe določeni naslednji okoliši:

- sedež Generalštaba Slovenske vojske, sedeži operativnih poveljstev Slovenske vojske, objekti operativnih organizacijskih enot Ministrstva za obrambo (v nadaljnjem besedilu: ministrstvo), stacionarni objekti sistema zvez in nadzora zračnega prostora Slovenske vojske, letalske baze Slovenske vojske, objekti posebej namenjeni za delovanje poveljstev in državnih organov v vojni, stalni privezi vojnih ladij in čolnov ter objekti, namenjeni za skladiščenje oborožitve, streliva, minske eksplozivnih sredstev ter vojaške opreme;
- objekti za vzdrževanje oborožitve in vojaške opreme;
- vojašnice s pripadajočimi objekti;
- sedeži poveljstev vojaškoteritorialnih območij, urejeni ognjeni položaji, pomožna letališča, heliporti, radarski položaji ter urejeni položaji sistemov zvez;
- vojaška vadišča, strelišča in poligoni ter drugi vojaški objekti in objekti, namenjeni za uničevanje neeksplozivnih ubojnih sredstev.

Okoliš objekta je ograjeno ali neograjeno zemljišče, potrebno za funkcionalno uporabo vojaškega ali drugega za obrambo pomembnega objekta, določenega s to uredbo.

Minister za obrambo v skladu z oceno ogroženosti in možnostmi varovanja objekta za vsak objekt iz prvega odstavka tega člena posebej določi varnostni pas ali območje, ki je potrebno za njegovo varno uporabo (Uredba o določitvi objektov in okolišev objektov, ki so posebnega pomena za obrambo, in ukrepih za njihovo varovanje, 1. člen).

Še posebej se mi zdita pomembni prvi dve alineji petinšestdesetega člena ZObr-UPB1, kjer je zapisano: (1) Vojaška policija skrbi za vojaški red in disciplino, varnost vojaškega prometa ter opravlja določena opravila v zvezi s preprečevanjem in odkrivanjem kaznivih dejanj v vojski, varovanjem objektov in okolišev, ki so posebnega pomena za obrambo.

(2) Vojaška policija skrbi tudi za varovanje poveljstev in enot ter varnost vrhovnega poveljnika v vojnem stanju oziroma kadar se nahaja v vojaških poveljstvih, enotah ali zavodih oziroma v objektih in njihovih okoliših, ki so posebnega pomena za obrambo. Ravno tako pa ne gre zanemariti vsebine šestinosemdesetega člena ZObr-UPB1, kjer inšpekcijo na obrambnem področju opravlja Inšpektorat Republike Slovenije za obrambo, kateri je organ v sestavi ministrstva. Z izvajanjem inšpekcijskih nadzorov pa nadzirajo izvrševanje predpisov na tem področju (glej Javernik, 2010, str. 20).

5.2 NATO STANDARDI IZ PODROČJA VAROVANJA VOJAŠKIH OBJEKTOV

Z vstopom v Zvezo NATO se je Slovenija zavezala, da bo v čim krajšem možnem času integrirala znotraj svojih delovnih procesov standarde zavezništva. Poleg standardov, ki so že bili omenjeni, gre v tem primeru poudariti predvsem standarde varnosti podatkov ter komunikacij na področju varovanja vojaških objektov. Z integracijo NATO standardov se v prvi vrsti želi doseči kompatibilnost med članicami ter tako zagotoviti enotno stopnjo varnosti. Tako je na tem področju eden izmed pomembnejših dokumentov Varnostna direktiva združenega povelstva za Evropo (ACE allied Command Europe Security). Trenutno veljavna direktiva je iz leta 1997 (glej Javernik, 2010, str. 21). V zvezi NATO so z junijem 2002 vpeljani novi varnostni standardi C-M (2002)49, v njih so opredeljeni ukrepi za zaščito vojaških ter civilnih organov proti terorističnim grožnjam. Prav tako so v dokumentu opredeljeni postopki varovanja podatkov, sredstev, naprav ter objektov, kateri so pomembni za delovanje zavezniških enot. Predpisani so tudi minimalni ukrepi, ki jih pri opravljanju nekaterih dejavnosti ali uporabi objektov, predmetov in naprav morajo upoštevati vse članice zavezništva. Dokumenti, ki podrobneje opredeljujejo določena področja, so podani v obliki direktiv, katere so priloga dokumenta C-M (2002)49:

- AC/35-D/2000; direktiva o varnostnem preverjanju;
- AC/35-D/2001; direktiva o fizični varnosti;
- AC/35-D/2002; direktiva o informacijski varnosti;
- AC/35-D/2003; direktiva o industrijski varnosti;
- AC/35-D/2004; osnovna direktiva o varnosti informacijskih sistemov (INFOSEC);
- AC/35-D/2005; direktiva za vodstveno osebje, ki se v informacijsko komunikacijskih sistemih ukvarja z INFOSEC-om.

Z ratifikacijo direktiv in standardov Zveze NATO se je Slovenija obvezala, da bo sisteme varovanja ter sisteme fizičnega varovanja poenotila s standardi zavezništva. Varnostna direktiva zavezniškega poveljstva za Evropo AD 70-1 (ACE security directive) je eden izmed pglavitnih direktiv, ki določa minimalne standarde na področju varnosti, katere mora zagotavljati vsaka država članica. Ravno te direktive pa so bile povod za spreminjanje slovenskih predpisov na področju sistemov varovanja ter fizičnega varovanja (glej Javernik, 2010, str. 21).

5.3 TEHNIČNO VAROVANJE VOJAŠKIH POMORSKIH PRISTANIŠČ TER OBJEKTOV

Objekti Republike Slovenije, kateri so posebnega pomena za obrambo, opredeljuje Uredba o določitvi objektov in okolišev objektov, ki so posebnega pomena za obrambo in ukrepov za njihovo varovanje. Načine varovanja okolišev posebnega pomena določenih po prvem členu zgoraj navedenega zakona opredeljujejo drugi, tretji in četrti člen. S stališča varovanja vojaških pristanišč pa sta posebej pomembna drugi ter tretji člen:

- objekti in njihovi okoliši morajo biti fizično ali tehnično varovani;
- vstop, gibanje in zadrževanje v teh objektih ter snemanje ali fotografiranje je dovoljeno samo pooblaščenim osebam;
- snemanje, raziskave in meritve na teh objektih in okoliših lahko opravljajo samo organizacije in osebe, ki jih pooblasti ministrstvo;
- objektov ni dovoljeno vnašati v javne publikacije brez soglasja ministrstva;
- izdelavo tehnične, gradbene in druge dokumentacije ter vzdrževalna dela na objektih in napravah v njih lahko izvajajo samo organizacije, ki imajo soglasje ministrstva

(glej Uredba o določitvi objektov in okolišev objektov, ki so posebnega pomena za obrambo, in ukrepov za njihovo varovanje, 2. in 3. člen).

Sisteme za tehnično varovanje opredeljuje Zakon o zasebnem varovanju (ZZasV) v tretji točki drugega člena kot: sistemi za tehnično varovanje so posamezna ali funkcionalno povezana tehnična sredstva za nadzor gibanja na določenem objektu, območju ali prostoru, samodejno odkrivanje in javljanje nepooblaščenosti prisotnosti ali požara, prenos alarmnih sporočil ter sredstva za obdelavo in arhiviranje teh sporočil (protivlomno varovanje, pristopna kontrola, video nadzor, biometrične metode in drugo) (ZZasV, 2. člen).

V zaključni nalogi se bom opredelil le na sredstva tehničnega varovanja, katera izrazito izstopajo zaradi same specifične oziroma narave dela. Tako se bom osredotočil na grožnje, ki pristaniščem pretijo iz morja ter, kar ne gre pozabiti, tudi nevarnosti pod morskimi gladinami. Vsi ostali subjekti varovanja so v Slovenski vojski že dobro dodelani. Tu je govora predvsem o protizračni varnosti ter varnosti pristopnih poti na kopnem. Zaradi njihove dovršenosti skozi leta je njihova integracija v pomorsko zaščitno strukturo dokaj enostavna, zato bom le te izpustil. V spodnjih alinejah bom predstavil najpomembnejša ter najnovejša dognanja na področju sodobne zaščite pomorskih pristanišč. Večino teh sistemov izdelujejo ter razvijajo zasebna podjetja za potrebe oboroženih sil.

5.3.1 Sistemi podvodnih ovir

Ko govorimo o podvodnem oviranju, mislimo na fizične prepreke, ki so postavljene ob vstopih v pristanišča ali v mrtvih rokavih. Uporabljajo se tudi na sidriščih za ograditev plovil, če so le ta na dovolj plitkem predelu morja. Seveda tovrstno oviranje ni samozadostno, vsake ovire morajo biti tudi varovane. Tako se ovire uporabljajo v kombinaciji z ladijskimi potapljači, kateri občasno pregledujejo ali so bile mreže pretrgane. *Slika 2* prikazuje podvodno mrežo za fizično varovanje pomorskih pristanišč. Seveda pa so lahko izvedbe mrež različne, bodisi navadne pletene ali pa v kovinske. Odločitev je seveda odvisna od stopnje ogroženosti.

Slika 2: Podvodna mreža za zaščito pristanišč

Vir: <http://www.homeland-security-center.bg/en/projects/harbors>

5.3.2 Sistemi oviranja plovnih poti

Pred neposrednim vstopom v pristanišča ali v okolico plovil se nameščajo plavajoče ovire. Te služijo za upočasnjevanje ter kanaliziranje plovil, ki vstopajo v pristanišča. Z zglodom delujejo na morebitne vsiljivce predvsem zastrašujoče. V ta namen so bile razvite številne izvedbe prepek. Najbolj sta uveljavljeni dve obliki. *Slika 3* prikazuje baražo za oviranje in kanaliziranje plovnih poti podjetja Dunlop za boj proti pomorskim vsiljivcem. Gre za ogromne baražne boje, katere se napihne ter postavi v neposredno okolico plovila ali na vstopne morske poti. Druga izvedba pomorskih prepek pa je razvita za potrebe asimetričnega ogrožanja pomorskih pristanišč. Plavajoče boje imajo na zgornji strani nameščene lovilne mreže. Te mreže služijo preprečevanju vdora manjših gliserjev polnih eksploziva na območje pristanišča. *Slika 4* prikazuje primer zaustavitve manjšega plovila ob poskusu prodora v pristanišče.

Slika 3: Baraže za oviranje in kanaliziranje plovnih poti

Vir: NAVAL FORCES, (No. VI/2010, str. 49)

Slika 4: Mreže za preprečevanje vsiljivega vstopa

Vir: NAVAL FORCES, (No. VI/2010, str. 48)

Slika 6: Brezpilotno plovilo za nadzor akvatorija

Vir: <http://www.israeldefense.com/?CategoryID=426&ArticleID=555>

5.3.5 Sistemi nadzora z brezpilotnimi letali

V zadnjem času so v vse pogostejši uporabi tudi brezpilotna letala. Njihova preprostost in cenovna dostopnost je prepričala že veliko večino vojaških sil. Z brezpilotnimi letali (ang. Unmanned aircraft) je mogoče nadzorovati veliko področje v sorazmerno kratkem času. Opazovano področje lahko operater simultano spremlja. Na ta način je torej moč opazovati širok spekter pristanišča ter okolico in poti dostopa. S sredstvi opazovanja iz zraka lahko na prikrit način opazujemo ter zaznavamo morebitne vsiljivce na širšem področju, to je kopnem ali morju. *Slika 7* prikazuje primer brezpilotnega letala, ki se uporablja v namene pridobivanja podatkov iz širše okolice ter tako omogoča preventivno delovanje.

Slika 7: Brezpilotno letalo za nadzor pristaniške infrastrukture

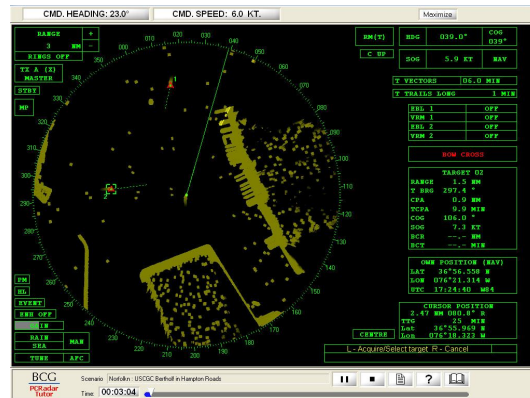
Vir: <http://www.warrioraero.com/GULL/index.htm>

5.3.6 Sistemi zaznavanja plovil

Za zaznavanje plovil na morju se uporablja radar. Ta deluje na osnovi oddajanja radijskih valov. Ko ti trčijo v objekt, se odbijejo nazaj proti izvoru, kateri jih zazna kot odmev. Ko oddajnik sprejme signal, ga analizira in s tem določi obliko, smer, velikost, koordinate in hitrost zaznanega objekta. Moč prejetega odbitega signala je sorazmerna z velikostjo in obliko radarsko odbojnih površin. Vedeti je treba, da vsi materiali ne odbijajo radijski valov. Radijski valovi se širijo s svetlobno hitrostjo, zato merimo časovne presledke med oddajnim signalom ter sprejemom odmeva v delčkih sekunde, iz te časovne razlike pa naprava izračuna oddaljenost. Hitrost in smer se dobi na osnovi razlike med oddano in sprejeto

frekvenco signala (Dopplerjev pojav). Uporaba radarjev je za varnost pristanišča pomembna v pogojih zmanjšane vidljivosti (megla, dež). V teh primerih so vsi ostali sistemi nadzora popolnoma neuporabni, saj operaterju ne omogočajo kakovostnega signala ali pa je njihova uporaba nemogoča (primer slabi vremenski pogoji). *Slika 8* prikazuje radarsko sliko, ki jo operater spremlja na ekranu, ter na ta način spremlja širše dogajanje pred pristaniščem.

Slika 8: Radarska slika pristanišča

Vir: <http://www.buffalocomputergraphics.com/content/pages/pc-radar-tutor>

5.3.7 Sistemi video nadzora

Ko govorimo o video nadzoru mislimo predvsem na specialna tehnična sredstva, ki so sposobna neprestanega spremljanja, prenašanja, obdelave, arhiviranja ter prikaza sprejetih slik. Omogočajo nam neposredni nadzor nad dogajanjem v okolici, ki ga lahko kasneje analiziramo v varovanem območju. V skupni rabi s proti vlomnimi senzorji nam omogočajo takojšnje zaznavanje vsiljivca ter samo lokacijo dogajanja. Na ta način se uspešnost posredovanja pri nedovoljenem udoru lahko bistveno izboljša. Oko video sistema predstavlja kamera, katera signale iz nadzorovanega območja spreminja v električne impulze ali elektromagnetno valovanje. Tako pridobljene podatke posreduje v sisteme za nadzorovanje ali pa sisteme za shranjevanje podatkov. Seveda se delitev kamer deli na več spektrov. Za vojaške potrebe sta najprimernejši termovizijska kamera, ki je sposobna detekcije toplote, ki jo oddajajo telesa v obliki infrardečega sevanja ter kamera sposobna predvajanja slike v nočnem času ali času zmanjšane vidljivosti (glej Javernik, 2010, str. 32).

5.3.8 Sistemi proti diverzantskega delovanja

V zadnjem času je v porastu predvsem razvoj tako imenovanih mehkih aktivnih metod proti diverzantskega delovanja. V metode proti diverzantskega delovanja se na plovilih poslužujejo podvodnih ročnih bomb. Metanje bomb na sidriščih in pristaniščih v mirnodobnem času je nedopustno. Vendar je učinkovitost teh naprav skorajda popolna. *Slika 9* prikazuje model ročne bombe za proti diverzantsko delovanje na plovila, katero se v časovnih intervalih meče z ladje na vezu. Podjetja, ki se ukvarjajo s podvodno zaščito sodobnih pomorskih pristanišč, so razvila posebno pnevmatsko kladivo. To se na jeklenici spusti v vodo pod ladjo. Z ladijskim kompresorjem se v pnevmatsko kladivo spuščata zračne impulze visokega pritiska. Ti delujejo na kladivce, ki prenašata visoke tlačne motnje v okolico. Glede na fizikalne zakonitosti potuje motnja v vodi zaradi gostote trikrat hitreje kot v zraku. Ta visokotlačna motnja pa deluje na morebitne podvodne vsiljivce. Primer take naprave je prikazan na *sliki 10*.

Slika 9: Protidiverzantska ročna bomba za ladijsko zaščito

Vir: <http://www.homeland-security-center.bg/en/projects/harbors>

Slika 10: Podvodno pnevmatsko kladivo za aktivno zaščito

Vir: <http://www.homeland-security-center.bg/en/projects/harbors>

5.4 FIZIČNO VAROVANJE VOJAŠKIH POMORSKIH PRISTANIŠČ

Fizično varovanje v Slovenski vojski opredeljujejo Pravila službe v Slovenski vojski natančneje v VI. Poglavju o varovanju. Tako je definirano, da: Za varovanje objektov so odgovorni poveljniki. Organizirati morajo sistem varovanja, ki temelji na oceni ogroženosti in možnostih varovanja objekta ali več objektov (Pravila službe v SV, 250. člen).

Sistemi varovanja objektov Slovenske vojske so tako opredeljeni v členih od 250. do 256. Pravilnika o službi. Pomemben se mi zdi sledeči člen, ki opredeljuje inženirsko ureditev objektov: z inženirsko ureditvijo se poveča zaščita objektov in moštva, prepreči nepooblaščenim osebam dostop do objektov in ščitijo objekti pred opazovanjem. Inženirska ureditev obsega izdelavo nasipov, zaklonov, obrambnih položajev, zaščitnih ograj in drugo. Dokončna inženirska ureditev se lahko v miru le načrtuje, izvaja pa se v času povišane pripravljenosti (Pravila službe v SV, 252. člen).

Izpostavil bi tudi najbolj nelagodno zadevo, kateri se v določenih primerih žal ne da izogniti – uporaba orožja. Uporabo orožja opredeljuje 317. člen Pravil službe v Slovenski vojski, ki se nanaša na enainpetdeseti člen Zakona o Obrambi, kjer je v drugi točki prve alineje zapisano: (1) vojaška oseba lahko uporabi orožje pri opravljanju stražarske, patroljne, požarne ali druge podobne službe, če ne more drugače: (2) odvrniti napada na objekt ali druga sredstva, ki jih varuje. Izvajanje fizičnega varovanja v skladu z zakonodajo ter predpisi lahko izvajajo pooblaščenec zasebne družbe. Seveda pa mora osebje, ki izvaja varovanje, biti usposobljeno skladno z zakonom o varovanju tajnih podatkov ter ustrezno preverjeno (glej Javernik, 2010, str. 37).

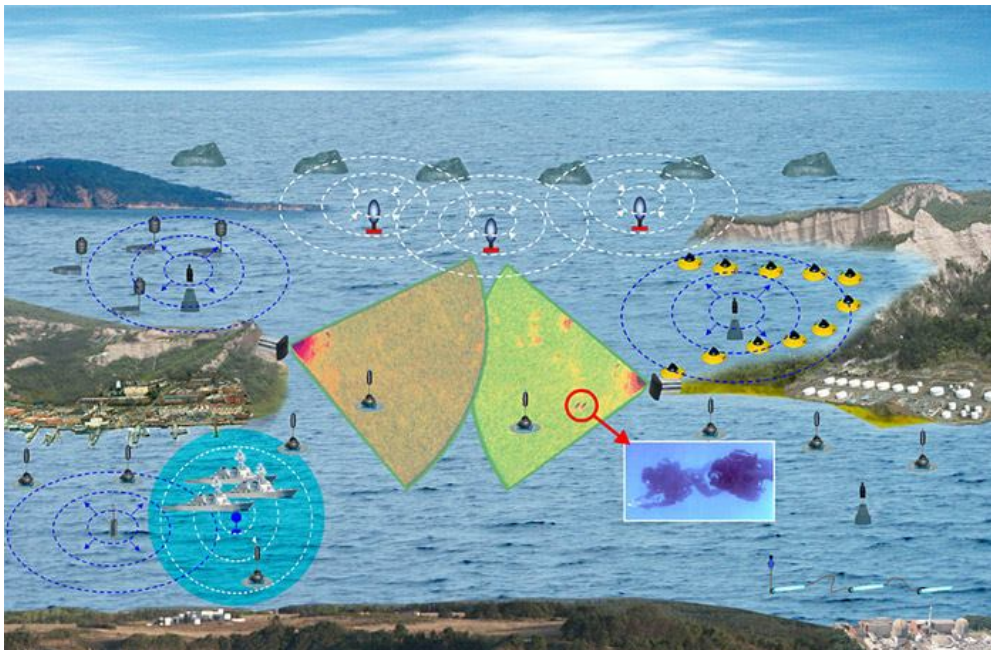
5.5 KOMBINACIJA TEHNIČNEGA IN FIZIČNEGA VAROVANJA

Zavedati se je potrebno, da so sistemi za tehnično varovanje namenjeni zgolj kot pomoč ter dopolnilo k fizičnemu varovanju. Neuspešnost pri varovanju povzročajo človeški faktorji, kot so zaspanost, dekoncentracija ali nepozornost. Najpogosteje se te napake pojavljajo zaradi enoličnosti ter dolgotrajnosti opravljanja istega dela. Prednost tehničnih sistemov je v tem, da v določenih posebnih pogojih delovanja, kot so to ekstremne meteorološke razmere, prisotnost nevarnih substanc ter ostalo, še zmeraj delujejo brezhibno ter zanesljivo. Na ta način je s pomočjo tehničnih sredstev dolžnost varovanja bolj humana, ker tako osebja po nepotrebem ne izpostavljamo nevarnostim (glej Javernik 2010, str. 24).

Dognati je potrebno, da so sredstva za tehnično varovanje vojaških pomorskih pristanišč le dopolnilo k fizičnemu varovanju. Le z implementacijo enega sistema v drugega je moč doseči zadovoljive rezultate ter tako izpolnjevati normative, ki jih predpisujejo zavezniške doktrine.

Na *sliki 11* je prikazano sodobno pomorsko pristanišče z integriranimi sistemi. Tako lahko vidimo kompleksnost prepletanja tehnično vrhunsko dognanih sistemov za varovanje, ki pa morajo biti pod neprestanim nadzorom človeškega faktorja, ki žal v tej verigi vedno predstavlja najšibkejši člen. Ravno v ta namen je potrebno neprestano urjenje ter preverjanje enote s področja izurjenosti in kompetentnosti.

Slika 11: prikaz sodobne zaščite pomorskega pristanišča

Vir: <http://www.homeland-security-center.bg/en/projects/harbors>

6 ZAKONSKE PODLAGE ZA DELOVANJE SLOVENSKE VOJAŠKE MORNARICE

Oblast v Republiki Sloveniji se od sprejema slovenske ustave dalje deli na zakonodajno, izvršilno ter pravosodno. Definirana je kot tridelna pravno civilna delitev, ki se je oblikovala skozi čas v vseh zahodnoevropskih državah. Glavni zakonodajalec v Republiki Sloveniji je Državni zbor Republike Slovenije. Vlada RS ima izvršilno oblast na področjih posameznih ministrstev, med katerimi je tudi Ministrstvo za Obrambo, pravosodna oblast pa je sestavljena iz posameznih sodišč (glej Javernik, 2010, str. 17). Kot že omenjeno poveljniki enot Slovenske vojske za svoja dejanja odgovarjajo po veljavnih zakonih Republike Slovenije. Omejil se bom zgolj na navajanje zakonov, ki so po moji oceni pomembni za delovanje poveljnikov v strukturah vojaške mornarice.

6.1 KAZENSKI ZAKONIK REPUBLIKE SLOVENIJE

Slovenska vojska in njeni pripadniki v drugi državi ne smejo izvršiti ukazov in odločitev, če bi s tem storili kaznivo dejanje po predpisih Republike Slovenije. Poveljnikovo poznavanje veljavnih zakonodajnih predpisov je zato še posebej pomembno. Eden najpomembnejših predpisov je Kazenski zakonik Republike Slovenije, ki v enajstem členu opredeljuje, da zakonik velja za vsakogar, ki je v tujini storil kaznivo dejanje. O sami vsebini zakonika ter pomembnih členih je bilo že veliko govora v zgornjih poglavjih. Želel bi le poudariti 104. člen, v katerem je zapisano o odgovornosti vojaških poveljnikov ter drugih nadrejenih. Vojaški poveljnik se za kazniva dejanja, ki so jih storile enote pod njegovim dejanskim poveljstvom in nadzorom, ker ni pravilno opravljal nadzora nad temi enotami in ni izvedel vseh primernih in potrebnih ukrepov v okviru svojih pooblastil za preprečitev ali ustavitev teh kaznivih dejanj ali za predložitev zadeve pristojnim organom v preiskavo in pregon, čeprav je vedel, da so njegove enote storile ali da bi v danih okoliščinah lahko storile taka kazniva dejanja, se kaznuje z zaporom od enega do osmih let (glej Kazenski zakonik (KZ-1) 104. člen).

6.2 ZAKON O OBRAMBI

Poleg ostalih zakonov za pripadnike Slovenske vojske velja tudi Zakon o Obrambi. V njem so predpisana določena pooblastila delovanja. V tretjem členu omenjenega zakonika je zapisana sestava obrambnih sil v Republiki Sloveniji. Obrambo države sestavljata vojaška in civilna obramba. Vojaško obrambo izvajajo samostojno ali v zavezništvu, na podlagi mednarodnih pogodb, obrambne sile, ki jih sestavlja Slovenska vojska (ZObr-UPB1, 3.člen). Za izvajanje stražarske službe in posledično varovanja vojaških pomorskih pristanišč je pomembno natančno razumevanje enainpetdesetega člena, ki opredeljuje uporabo orožja. Vojaška oseba lahko uporabi orožje pri opravljanju stražarske, patroljne, požarne ali druge podobne službe, če ne more drugače:

- zavarovati življenja moštva, ki ga varuje;
- odvrniti napada na objekt ali druga sredstva, ki jih varuje;
- odvrniti neposrednega napada, s katerim je ogroženo njeno življenje.

Vojaške osebe, ki službo opravljajo pod neposrednim vodstvom nadrejenega, smejo orožje uporabiti le po njegovem povelju.

Vojaške osebe pri opravljanju bojnih nalog uporabljajo orožje po pravilih za bojno delovanje. V skladu s prejšnjim odstavkom ravna tudi poveljstvo ali enota, ki je napadena v miru (ZObr-UPB1, 51.člen). Kljub vsem določbam, ki jih opredeljuje omenjeni zakon, je v šestinpetdesetem členu zakonika zapisano, da vojaške osebe kazensko odgovarjajo po kazenskem zakoniku Republike Slovenije (ZObr-UPB1, 56.člen).

6.3 POMORSKI ZAKONIK REPUBLIKE SLOVENIJE PZ- UPB2

Edini zakon Republike Slovenije, ki eksplicitno omenja pojem vojaške ladje ter pojem vojaškega pristanišča, je pomorski zakonik RS. Žal pa ne zajema konkretnih pooblastil, katera bi lahko služila poveljnikom kot pravila delovanja ter tako odgovornim v sektorju vojaške mornarice prihranila marsikateri sivi las. Zanimivo je dejstvo, da določbe, ki opredeljujejo vojaška plovila, najdemo ravno v tretjem, dvanajstem in trinajstem odstavku tretjega člena Pomorskega zakonika, kjer je zapisano: (3) ladja, razen vojaške ladje, je plovilo, ki je usposobljeno za plovbo po morju in meri v dolžino 24 metrov ali več; (12) vojaška ladja je plovilo, ki pripada vojski, je pod poveljstvom vojaškega častnika, katere posadka je vojaška oziroma pod vojaško disciplino in ima zunanja razpoznavna znamenja vojaških ladij; (13) sestav tujih vojaških ladij je več tujih vojaških ladij, ki plovejo skupaj pod poveljstvom enega vojaškega častnika (glej Pomorski zakonik (PZ- UPB2), 3. člen). Ravno tako je za izvajanje osnovnih nalog varovanja Slovenske vojne mornarice ključnega pomena III – poglavje, ki ureja pristanišča. Petintrideseti člen zgoraj navedenega zakonika se nanaša na klasifikacijo pristanišč: pristanišča so:

- pristanišča, namenjena za javni promet;
- pristanišča za posebne namene;
- vojaška pristanišča.

Pristanišča, namenjena za mednarodni javni promet in vojaška pristanišča ter pogoje, ki jih morajo izpolnjevati, določi vlada. Ostala pristanišča določi organ lokalne skupnosti, na območju katere leži pristanišče. Organ, ki določa vrsto pristanišča, lahko določi, da se del pristanišča odredi za posebne namene.

6.4 PRAVICE DRŽAV V POSAMEZNIH MORSKIH PASOVIH PO UNCLOS III

V Ženevi je leta 1958 potekala prva Konferenca Združenih narodov o pomorskem mednarodnem pravu (UNCLOS I). Sprejeta je bila Konvencija o teritorialnem morju in zunanjem pasu ter Konvencija o odprtem morju ter Konvencija o epikontinentalnem pasu. Omenjene konvencije so tako služile kot osnova za sprejeta pravila o morskih pasovih. Zaradi neuspeha o določitvi širine teritorialnega pasu na prvi konferenci UNCLOS I je bila leta 1960 v Ženevi sklicana druga konferenca UNCLOS II. Tudi na tej konferenci niso uspela pogajanja o kompromisni določitvi šestih milj teritorialnega pasu ter šestih milj ribolovne cone. Šele leta 1973 s pričetkom tretje Konference Združenih narodov o pomorskem mednarodnem pravu (UNCLOS III) ter zaključkom decembra leta 1982 so bile sprejete končne odločitve. Tako je podpisana Konvencija Združenih narodov o pomorskem mednarodnem pravu v Montego Bayu na Jamajki stopila v veljavo leta 1994 (glej Zagoričnik P. 2009, str. 14). V spodnjih alinejah bom podal zakonske opredelitve pomorskih pasov, kateri so z zakonskega vidika najpomembnejši za obalno državo.

6.4.1 Notranje morske vode

Notranje morske vode so definirane v Konvenciji Združenih narodov o pomorskem mednarodnem pravu (UNCLOS), z aneksi I-VI (MKZNPMP), Montego Bay, Jamaica, 1982, Uradni list SFRJ – Mednarodne pogodbe, št. 1-1/86, str. 3, kot deli morja, ki so s kopnim v tesni povezavi. Iz stališča pravnega položaja je morska površina v tem prostoru enaka ozemlju na kopnem. V področja notranjih voda tako spadajo:

- vsa področja, katera so pod vodo v času plimovanja ter kopno v času oseke,
- vode v pristaniščih, znotraj črte, ki označuje najbolj izpostavljene dele pristaniških objektov,
- ustja rek,

- vode znotraj zalivov, katere izpolnjujejo naslednje pogoje (obala pripada eni državi, razdalje med naravnima vhodnima točkama ne sme biti večja kot 24 morskih milj ter površina vode v zalivu mora biti enaka ali večja kot površina polkroga, katerega premer je črta, ki povezuje skrajni točki ustja zaliva,
- morske vode med obalo in temeljnimi ravnimi črtami.

Nad svojimi notranjimi vodami ima obalna država popolno teritorialno suverenost. Posledično temu v notranjih vodah ne obstaja pravica neškodljivega prehoda. Tako se predaja jurisdikcije nad ladjo z vstopom v te vode preda obalni državi (glej Zagoričnik P., 2009, str. 14).

6.4.2 Teritorialno morje

Teritorialni morje je definirano po Konvenciji o teritorialnem morju in zunanjem pasu, Ženeva 1958, Uradni list SFRJ – Mednarodne pogodbe, št. 4-38/65, str 183, kot pas morja ob obali države, ob kateri ima obalna država suverenost. Meja teritorialnega morja je državna meja na morju. Država ima suverenost tudi v zračnem prostoru nad teritorialnim morjem ter na morskem dnu in v podzemlju pod njim. V tem prostoru ima obalna država na podlagi svoje suverenosti izključno pravico izkoriščati vsa (živa in neživa) bogastva morja (Zagoričnik P., 2009, str. 15). Z Jamajško konvencijo je bila določena največja širina teritorialnega morja 12 morskih milj, merjeno od temeljne črte.

Na območju teritorialnih vod je državna suverenost omejena s pravico neškodljivega prehoda tujih ladij, tako trgovskih, vojaških ali podmornic, ki plujejo na površini in imajo izobešeno zastavo. Tako se za neškodljiv prehod smatra prehod, ki ne škoduje redu ali varnosti obalne države. Pri tem pa se ladje v neškodljivem prehodu v teritorialnih vodah ne smejo ustavljati. Obalna država ima nad trgovskimi ladjami sodno jurisdikcijo, kazenska jurisdikcija pa naj se nad ladjami, ki so v tranzitu nebi izvrševala razen v naslednjih primerih :

- posledice kaznivega dejanja se raztezajo na obalno državo,
  - kaznivo dejanje moti mir v državi ali red v teritorialnem morju,
  - poveljnik ladje ali diplomatski agent oziroma konzularni funkcionar države, pod katero zastavo plove ladja zaprosi za pomoč krajevne organe ter
  - da se s tem prepreči trgovina z mamili ali psihotropnimi snovmi
- (glej Zagoričnik P., 2009, str. 15).

6.4.3 Zunanji pas

Po triintridesetem členu Jamajške konvencije sme država razglasiti zunanji morski pas. Ta lahko sega največ 24 navtičnih milj od temeljne črte. Obalna država lahko ta pas razglasi z namen nadzora, da bi:

- preprečila kršitve svojih carinskih, fiskalnih, migracijskih ali zdravstvenih zakonov in predpisov na svojem ozemlju
- kaznovala kršitve zakonov ter predpisov, do katerih je prišlo na njenem ozemlju ali v njenem teritorialnem morju. V primeru, da država tega pasu ne razglasi je ta del lahko del izključene ekonomske cone ali del odprtega morja.

Tako lahko zaključimo, da je izvajanje kazenske jurisdikcije nad ladjami v tem pasu moč izvajati le za dejanja, ki so bila storjena v teritorialnih vodah. V primeru kršitve izven teritorialnega pasu pa je kazenski pregon onemogočen (glej Zagoričnik P., 2009, str. 16).

7 SLOVENIJA KOT GOSTITELJICA DRUGIH POMORSKIH SIL

7.1 DOKTRINA ZVEZE NATO PRI IZVAJANJU ZAŠČITE TUJIH POMORSKIH SIL V ČASU GOSTOVANJA AJP 4.5

Ko govorimo o Sloveniji kot gostiteljici drugih pomorskih držav je najpomembnejše dejstvo, da so tuje pomorske vojaške oborožene sile vezane v pristanišču ali sidrišču Republike Slovenije. S sprejetjem zavezniških doktrin smo po doktrini zveze NATO o izvajanju zaščite tujih pomorskih sil v času gostovanja AJP 4.5, Allied Joint Host Nation Support Doctrine & Procedures - May 2005, dolžni skrbeti za varnost zavezniškega ladjevja.

Doktrina zavezništva AJP 4.5 obsega štiri ključna poglavja s pripadajočimi prilogami. V prvem poglavju je opredeljen koncept zavezništva v podporo državi gostiteljici. Tu so zajeti vsi cilji, koncept delovanja, sama definicija ter namen dokumenta. Ravno tako so opredeljeni obseg ter uporabnost in načela samega koncepta pri izvajanju zaščite. V drugem delu prvega poglavja so podane splošne smernice za načrtovanje ter izvajanje, navedena je koordinacija načrtovanja, finančni načrt, kooperativni pristop za podporo državi gostiteljici ter pravni vidiki izvedbe. Drugo poglavje zajema odgovornost ter z njimi povezane organe. Opisani so vidiki odgovornosti ter pooblastil, poveljnika ter države gostiteljice. Najobširnejše je tretje poglavje, katero opredeljuje podporo državi gostiteljici pri procesu načrtovanja. Izredno pomembno je usklajevanje NATO poveljnikov na vseh ravneh. Opisanih je pet faz načrtovanja:

- predložitev zahtevka za izvajanje zaščite pomorskih sil
- razvoj koncepta zahtevkov
- razvoj tehničnega sporazuma za zagotavljanje tehnične zagotovitve
- razvoj izjave o zahtevah,
- razvoj skupnega dogovora izvajanja.

Zadnje, četrto poglavje pa obsega faze samega izvajanja ter koncepta delovanja. To poglavje zajema validacijo usposabljanja in vaj, civilno vojaško sodelovanje ter poročanje o zaščiti v času gostovanja (glej NATO Standardization Agency. AJP- 4.5, Allied Joint Host Nation Support Doctrine & Procedures - May 2005).

7.2 DOMAČE ZAKONSKE OMEJITVE IZVAJANJU ZAŠČITE TUJIH POMORSKIH SIL

Na podlagi omenjenih zakonskih podlag v šestem poglavju bom predstavil nekatere člene pomorskega Zakonika Republike Slovenije, ki nedvoumno in natančno opredeljujejo vojaško ladjevje, tuje vojaško ladjevje v Slovenskih teritorialnih vodah ter opredelitev samega pojma pristanišča in pristojnosti v njem. Eden pomembnejših členov Pomorskega zakonika je osmi člen, v katerem je zapisano, da je tuji vojaški ladji prepovedan prehod skozi notranje morske vode Republike Slovenije. Tuja vojaška ladja, tuja vojaška jedrska ladja in ladja z jedrskim orožjem sme vpluti v notranje morske vode Republike Slovenije z namenom, da se tu mudi, če dobi v naprej dovoljenje, ki ga izda za tujo vojaško ladjo, tujo vojaško jedrsko ladjo in tujo vojaško ladjo z jedrskim orožjem minister, pristojen za obrambo (glej Pomorski zakonik (PZ-UPB2), 8. člen). Pomorski zakonik v devetem členu jasno opredeljuje naslednje pogoje za vojaška plovila, ki vstopajo v Slovenske teritorialne vode: v notranje morske vode Republike Slovenije smejo hkrati pripluti na obisk največ tri vojaške ladje iste državne pripadnosti. Obisk tuje vojaške ladje v notranjih morskih vodah Republike Slovenije ne sme trajati dlje kot deset dni. Slovensko pristanišče, namenjeno za obisk tuje vojaške ladje ali sestava vojaških ladij, je pristanišče Koper, ki je namenjeno za mednarodni javni promet. Ne glede na prvi in drugi odstavek tega člena sme Vlada Republike Slovenije v posameznih primerih, če to zahtevajo posebni interesi Republike Slovenije, dovoliti obisk tuje vojaške ladje, čeprav niso izpolnjeni pogoji iz prejšnjih dveh odstavkov. Med obiskom v notranjih morskih vodah Republike Slovenije je lahko na tuji vojaški ladji vkrcana samo ladijska posadka in tiste druge

osebe, za katere je izdal soglasje minister, pristojen za zunanje zadeve (Pomorski zakonik (PZ- UPB2), 9. člen). Z desetim členom tega zakonika pa so opredeljene določbe za odpoved gostovanja: vlada odpove muditev v slovenskih notranjih morskih vodah tuji vojaški ladji ali sestavu tujih vojaških ladij, če se ladja, njen čoln ali letalo oziroma njena posadka na kopnem ne ravna po določbah tega zakona in drugih predpisov Republike Slovenije, kot tudi v drugih opravičenih primerih (Pomorski zakonik (PZ- UPB2), 10. člen). Najbolj so me zbegale določbe triindvajsetega člena Pomorskega zakonika, ki se glasijo: nadzor nad izvajanjem določb tega poglavja opravlja policija (Pomorski zakonik (PZ- UPB2), 23. člen). Posebej je za izvajanje zaščite sil pomemben sedeminpetdeseti člen, v katerem so opredeljena naslednja pooblastila: Uprava Republike Slovenije za pomorstvo opravlja stalen nadzor nad izvajanjem reda v pristaniščih in preostalih delih teritorialnega morja in notranjih morskih voda, varnostjo plovbe, opravljanjem pomorskega prometa in vzdrževanjem objektov za varnost plovbe in plovnih poti. Ministrstvo, pristojno za obrambo, opravlja nadzor nad izvajanjem reda v vojaškem pristanišču (glej Pomorski zakonik (PZ- UPB2), 57. člen). Predstavljenih je bilo le nekaj najpomembnejši členov od 999. členov Pomorskega zakonika Republike Slovenije za izvajanje zaščite tujih pomorskih oboroženih sil.

8 PREDLOGI ZA UREDITEV PODROČJA ZAŠČITE SLOVENSКИH POMORSКИH SIL V PRISTANIŠČIH

8.1 UREDITEV PODROČJA VAROVANJA VOJAŠKE MORNARICE SLOVENIJE

V naslednjem podpoglavju bom predstavil svoj pogled na pridobljena dejstva. Prva stvar, katero bi bilo nujno urediti, je opredelitev vojaškega pristanišča s posebnim odlokom, ki ga izda Vlada Republike Slovenije na podlagi petintridesetega člena Pomorskega Zakonika Republike Slovenije, v katerem je zapisano, da se pristanišča delijo na:

- pristanišča, namenjena za javni promet;
- pristanišča za posebne namene;
- vojaška pristanišča.

Pristanišča, namenjena za mednarodni javni promet in vojaška pristanišča ter pogoje, ki jih morajo izpolnjevati, določi vlada (glej Pomorski zakonik (PZ- UPB2), 35. člen). Na osnovi dokumentov javnega značaja, katere sem predelal, Slovenska vojska ni razglasila nobenega uradnega vojaškega pristanišča, kar pa še dodatno otežuje naloge pri izvajanju zaščite tujih vojaških sil v okviru izvajanja nalog države gostiteljice. Tu bi še posebej izpostavil problem sidranih vojaških ladij. To poglavje natančno opredeljuje zavezniške doktrine, ki so bile opisane v zgornjih poglavjih, toda nobeden od zakonov Republike Slovenije ne določa statusa, ki ga imajo tuje ali domače vojaške ladje na sidrišču. Ravno s tega vidika je izvajanje zaščite tujih ladij zakonsko na zelo tanki niti. Slovenska vojaška mornarica trenutno »gostuje« v trgovskem pristanišču Luke Koper. Plovila Slovenske vojske bodo na tej lokaciji locirana do nadaljnjega, zato bi bilo nujno urediti nekatere ukrepe na področju sodelovanja z luškimi oblastmi ter pripadniki 430. MOD, ki bi na področju zaščite samega pristanišča izvajali skupne ukrepe. V zaščito slovenskih vojaških plovil bi bila potrebna obojestranska integracija ter sodelovanje na področju zaščite, saj je Luka Koper že sama opredeljena kot okoliš posebnega pomena. Predlagal bi izvedbo dvodelne zaščite. Del zaščite s kopenske strani bi bil pod luškimi oblastmi, med tem, ko bi nadzor nad morskimi površinami v pristanišču prevzela Slovenska vojaška mornarica. Na tak način bi bilo zadoščeno potrebam vojaško –civilnega sodelovanja na tem področju ter skupnega urjenja pri izvajanju zaščite pristanišč. Prednost takega sistema je po mojem mnenju predvsem v temu, da je možno izvajati ter urediti postopke na skoraj najvišjem alarmnem stadiju, ne da bi pri tem ovirali normalno delovanje pristanišča. V primeru take izvedbe zaščite nad pomorskim delom pristanišča pa ne gre pozabiti na nabavo dodatne opreme, ki je za to nujno potrebna. V poglavju o tehničnem varovanju je bila omenjena naprava za akustično zaznavanje podvodnega delovanja. S ponosom lahko izpostavim dejstvo, da Slovenija že dela na integraciji tovrstne naprave v redno uporabo. Nakup naprave je izrednega pomena za zaščito sil. Tako bi njegova uvedba bistveno izboljšala status varnosti ter pripomogla k neprekinjenemu urjenju, kar je pogoj za izvajanje nalog v stanju povišane pripravljenosti. Poleg podvodnega sonarja pa bi bilo potrebno razmisliti o nakupu ter integraciji ostalih tehničnih pripomočkov na področju pomorske zaščite, kot je nakup mrež, ročnih podvodnih bomb, pnevmatskega podvodnega kladiva, brezpilotnih letal ter ostalih sredstev za proti diverzantsko delovanje na ladjevje. Z nabavo tovrstnih sredstev bi bilo moč vzpostaviti izredno učinkovit pasivni ter aktivni zaščitni sistem. Z izgradnjo takega sistema bi pripadniki mornariških sil neprestano urili vse postopke za zaščito na najvišjem stadiju. Poudariti moram, da bi celoten sistem za nadzor bil popolnoma prenosljive narave in bi na tak način omogočal zaščito domačih ter tujih vojaških ladij v matičnem pristanišču ali pa zaščito slovenske vojaške mornarice na obisku ali nalogi v tujini. Menim, da je trenutni sistem za nadzor priveza ladij precej okrnjen in ne omogoča zadostnih varnostnih ukrepov. Nastalo situacijo bi bilo moč rešiti le s ponovnim pregledom zakonskega sistema na tem področju, z dodatnimi finančnimi sredstvi ter posodobitvami pripomočkov za tehnično varovanje .

8.2 ZAKONSKO DODELJENA POOBLASTILA ZA DELOVANJE

Slovenska vojaška mornarica je od leta 2010 bogatejša še za eno novo pridobitev - večnamensko ladjo Triglav. S to pridobitvijo je izpostavljena tudi nujnost ureditve pravno formalnih dejstev za delovanje. Kot primer urejenega področja zakonskih predpisov za delovanje bi izpostavil pomorsko policijo. Pomorska policija ima jasno in nedvoumno določena vsa zakonska pooblastila. Na podlagi 29. člena Zakona o policiji (Uradni list RS, št. 3/06 – uradno prečiščeno besedilo) je minister za notranje zadeve izdal pravilnik o policijskih pooblastilih. V tem pravilniku so tako tudi posebej opredeljena pooblastila pomorske policije. Kot primer bi želel izpostaviti 121. člen, v katerem je opredeljen postopek v primeru: če tuje vojaško plovilo prekrši slovenske predpise o obalnem morju, ga policist s patroljnega plovila opozori, naj zapusti naše vode. O tujem vojaškem plovilu, ki krši slovenske predpise o obalnem morju, policist s patroljnega plovila obvesti najbližjo enoto Slovenske vojske (Pravilnik o policijskih pooblastilih, 121. člen). Najbližja enota je v tem primeru 430. Mornariški divizion, ki pa za posredovanje na morju trenutno nima nobenih pravnih pooblastil. Za rešitev nejasnega stanja, ki se odraža nad pravili delovanja Slovenske mornarice, bi bilo nujno potrebno zakonsko opredeliti področje, katero bi se nanašalo le na delovanje in zaščito sil v mornarici. Prav tako bi bilo treba te spremembe in dopolnila umestiti v Kazenski Zakonik RS ter v Zakon o obrambi. Menim pa, da nam, kot odlično in formalno sprejeto osnovo za opredelitev tega področja služijo doktrine zavezništva, katere imajo ta področja že do potankosti razdelana.

9 ZAKLJUČEK

Slovenska vojaška mornarica je v preteklih letih aktivno sodelovala na vajah, ki so se odvijale v Jadranskem morju. Pogosto se je mudila tudi na plovbah v znak medsebojnega sodelovanja ter spoznavanja. Najpomembnejša je zagotovo pomorska vojaška vaja Adrion, katere se udeležijo vse sile Jadranskega ter Jonskega morja. Do sedaj se je Slovenija teh vaj udeleževala le kot gostja, vendar vsako gostovanje je potrebno vrniti. Tako je pred slovensko vojaško mornarico pomembna preizkušnja, saj bo v letu 2012 gostila mednarodno vojaško vajo na morju Adrion 2012. S tem je pred vrati 430. Mornariškega diviziona izredno pomembna naloga, kajti gostovanje bo zajemalo celotno področje, ki sem ga opisal skozi zaključno nalogo. Tako bo mogoče v praksi izkusiti vsa fizična in tehnična sredstva, ki jih premoremo za varovanje tujih ter lastnih vojaških plovil. Slednja se bodo nahajala v pristanišču ali pa na sidriščih v slovenskih teritorialnih vodah. Zaradi tega velja predstaviti odgovore na vprašanja, ki so bila zastavljena v uvodu diplomske naloge. Jasna opredelitev področja in stopnje zaščite pomorskih oboroženih sil ter odgovornosti in pristojnosti posameznika pri zagotavljanju zaščite pomorskih sil so trenutno področja, v katerih zeva pomanjkljivost in negotovost. Dejstvo je, da je Slovenija z vstopom v Zaveznitvo NATO sprejela izvajanje vseh trenutno veljavnih doktrin. Slednje je potrebno le natanko opredeliti ter integrirati v Slovensko zakonodajo.

Ravno tako velja za zakonsko podlago izvajanja zaščite lastnih in tujih pomorskih oboroženih sil v domačem pristanišču ter pristojnost in odgovornost posameznikov v primeru potrebe po posredovanju. Vlada mora v skladu z veljavnimi zakoni opredeliti status vojaškega pristanišča za obdobje gostovanja tujih vojaških ladij. Še posebej je potrebno urediti status ladji na sidriščih ter pravila za delovanje v primeru asimetričnih groženj. Pomembna je opredelitev zaščite sil slovenskih vojaških ladij pri izvajanju mednarodnih vaj ter obiskov v tujih mednarodnih vodah. Opredeliti je potrebno zadostne minimalne varnostne standarde. Tu je še posebej pomembno področje pasivnih varnostnih sistemov, katere je moč uporabljati brez vznemirjanja gostiteljev. Menim, da je na področju zakonske, fizične ter tehnične zaščite vojaških pomorskih pristanišč v Slovenski vojski potrebno postoriti še veliko. Glavnino delovanja bi bilo potrebno usmeriti v usposabljanja ter urjenja pripadnikov 430. Mornariškega diviziona, ni pa napačna tudi misel o gradnji povsem avtonomnega pristanišča, katero bi za potrebe Slovenske vojaške mornarice bilo nujno.

LITERATURA

Pravni viri

1. Pravila službe v Slovenski vojski. Ur. L. RS, št. 84/2009 z dne 27. 10. 2009
2. Resolucija o strategiji nacionalne varnosti Republike Slovenije (ReSNV-1) Ur. L. RS, št. 27/2010
3. Resolucija o nacionalnem programu razvoja pomorstva Republike Slovenije (ReNPRP) Ur. L. RS št. 87/2010 z dne 03. 11. 2010
4. Sklep o določitvi pogojev za varnostno tehnično opremo, ki se sme vgrajevati v varnostna območja. Ur. L. RS, št. 94/2006 z dne 08. 09. 2006
5. Uredba o določitvi objektov in okolišev objektov, ki so posebnega pomena za obrambo in ukrepi za njihovo varovanje. 1999
6. Zakon o Obrambi (ZObr- UPB1), Uradni list RS, št. 103/2004 z dne 23.09. 2004
7. Zakon o Obrambi, Uradni list RS, št. 49/89 in 66/98
8. Ustava Republike Slovenije, Uradni list RS, št. 33/91-I, 42/97, 66/2000, 24/03 in 69/04
8. Kazenski zakonik (KZ-1) Uradni list RS, št. 55/2008 z dne 04. 06. 2008
10. Pomorski zakonik (PZ- UPB2), Uradni list RS, št. 120/2006 z dne 23. 11. 2006
11. Zakon o policiji (ZPol- UPB-7), Uradni list RS, št. 66/2009 z dne 21. 08. 2009
12. Pravilnik o policijskih pooblastilih, Uradni list RS, št. 40/2006 z dne 14.04. 2006
13. Konvencija o teritorialnem morju in zunanjem pasu, Ženeva 1958, Uradni list SFRJ – Mednarodne pogodbe, št. 4-38/65, str 183
14. Konvencija o odprtem morju, Ženeva 1958, Uradni list SFRJ – Mednarodne pogodbe, št. 4-38/65, str. 190
15. Konvencija o epikontinentalnem pasu, Ženeva 1958, Uradni list SFRJ - Mednarodne pogodbe, št. 4-38/65, str. 202
16. Konvencija Združenih narodov o pomorskem mednarodnem pravu (UNCLOS), z aneksi I-VI (MKZNPMP), Montego Bay, Jamaica, 1982, Uradni list SFRJ – Mednarodne pogodbe, št. 1-1/86, str. 3
17. Resolucija ZN št. 62/155 »Oceans and the Law of the Sea«
18. Zakon o zasebnem varovanju (ZZasV) s spremembami, Uradni list RS. št. 126/2003, z dne 18. 12. 2003

Knjige in članki

19. Harbour protection: A viable compromise between cold plated unaffordable versus minimum and little effective solutions?, NAVAL FORCES, International forum for maritime power. No. VI / 2010, str. 48
20. Harbour defence: What is required to make a harbour secure?, NAVAL FORCES, International forum for maritime power. No. III / 2011, str. 53
21. Grabušnik J. (2007). Tehnično in fizično varovanje na obrambnem področju. Specialistično delo. Ljubljana, Fakulteta za družbene vede.
22. Žezlin, I. (1997). Vpliv strateškega koncepta zveze NATO na doktrino vojaške obrambe. Ljubljana, Bilten Slovenske vojske
23. Brinc, D., Zadravec, D. T., Furlan, B. in Hafner, T. (2006). Angleško- slovenski vojaški terminološki slovar. Ljubljana: Poveljstvo za doktrino, razvoj, izobraževanje in usposabljanje.
24. Furlan, B., Rečnik, D., Vrabič, R., Maraš, V., Cerkovnik, J., Špur, B., e tal. (2006). Vojaška doktrina. Poveljstvo za doktrino, razvoj, izobraževanje in usposabljanje. Ljubljana: Defensor, d.o.o.
25. Ivanko, Š. (2007). Raziskovanje in pisanje del. Kamnik: Cibus image d.o.o.
26. Naval Research Center: Harbor Protection Against Terrorist Threats: Difficulties and Possible Solutions, ROMANIA 2006

Ostalo

27. Vojaška doktrina, PDRIU, Ljubljana, 2006 (sklep 76. seje Vlade RS, z dne 01. 06. 2006)
28. D. koncept zaščite sil v Slovenski vojski, št. 8042-17/2007-1-142 z dne 08. 03. 2007
29. SOP št. 1353 PSSV Alarmne stopnje, z dne 09. 08. 2011
30. SOP št. 1007 430 MOD Zaščita sil 430. Mornariškega diviziona
31. DIREKTIVA o zaščiti sil v slovenski vojski, št. 8042-48/2010-14 z dne 26. 10. 2010
32. NATO Standardization Agency. AJP- 3.14, Allied Joint Doctrine for Force Protection
33. NATO Standardization Agency. AJP- 4.5, Allied Joint Host Nation Support Doctrine & Procedures - May 2005
34. NATO STANAG 1468: Allied Maritime force Protection Against Asymmetric Threats In Harbour And Anchorage - ATP-74 (NATO confidential)
35. NATO MTP-1 (E) VOL I: Multinational Maritime Tactical Instructions and Procedures - VOLUME I, poglavje 14
36. NWP 3-07.2 Navy Doctrine for Antiterrorism/Force Protection
37. E. Little, G. Rogova, , Canada 2008. Theoretical foundations and proposed applications of Threat Ontology to information fusion: Calspan-UB Research Center, Buffalo
38. ACE Varnostna Direktiva, NATO, AD 70-1
39. NATO DOCUMENT C-M (2002)49, z dne 17. 06. 2002
40. Javernik I. (2010). Varovanje vojaških objektov, Maribor. Diplomaska naloga. Fakulteta za varnostne vede.
41. Geršak M. (2010). Timski način usposabljanja pripadnikov SV z vidika obveščevalne dejavnosti pred napotitvijo na mednarodno operacijo in misijo. Magistrska naloga. Koper. Fakulteta za Management Koper
42. Blanka L. (2011). Zaščita sil. Diplomsko delo. Maribor. Fakulteta za varnostne vede
43. Zagoričnik P. (2009). Pregon piratov po mednarodnem pravu. Diplomsko delo. Nova Gorica. Evropska pravna fakulteta v Novi Gorici
44. Ronald T. Kessel, Reginald D. Hollett. (2006), Underwater Intruder Detection Sonar for Harbour Protection: State of the Art Review and Implications

VIRI

45. <http://www.homeland-security-center.bg/en/projects/harbors>
46. <http://www.israeldefense.com/?CategoryID=426&ArticleID=555>
47. <http://www.warrioraero.com/GULL/index.htm>
48. <http://www.buffalocomputergraphics.com/content/pages/pc-radar-tutor>
49. <http://www.homeland-security-center.bg/en/projects/harbors>
50. <http://www.homeland-security-center.bg/en/projects/harbors>
51. <http://www.homeland-security-center.bg/en/projects/harbors>

KAZALO SLIK

Slika 1: Model zaščite sil	10
Slika 2: Podvodna mreža za zaščito pristanišč	17
Slika 3: Baraže za oviranje in kanaliziranje plovnih poti	17
Slika 4: Mreže za preprečevanje vsiljivega vstopa	17
Slika 5: Prikaz slike podvodnega sonarja za detekcijo potapljačev	18
Slika 6: Brezpilotno plovilo za nadzor akvatorija	19
Slika 7: Brezpilotno letalo za nadzor pristaniške infrastrukture	19
Slika 8: Radarska slika pristanišča	20
Slika 9: Protidiverzantska ročna bomba za ladijsko zaščito	21
Slika 10: Podvodno pnevmatsko kladivo za aktivno zaščito	21
Slika 11: prikaz sodobne zaščite pomorskega pristanišča	22

KAZALO TABEL

Tabela 1: Struktura konvencionalnih groženj	4
Tabela 2: Struktura nekonvencionalnih groženj	5
Tabela 3: Prikaz različnih zmožnosti napadalcev z vidika dostopnosti, verjetnosti ter učinkovitosti napada	13

IZJAVA O AVTORSTVU

Spodaj podpisani, Davor Žeželj, rojen 28.10.1981 v Kopru, slušatelj 22. generacije Šole za častnike, specializacija Pomorstvo, izjavljam, da je zaključna naloga moje avtorsko delo, povzeto po literaturi, katero sem navedel v zaključni nalogi. Pri izdelavi naloge mi je bil v pomoč z nasveti in izkušnjami mentor poročnik bojne ladje Bogomir Tomažič.

Ankaran, 2011

des. Davor Žeželj